

НЕУСТАВНА ПРОМЈЕНА ДЕЈТОНСКЕ СТРУКТУРЕ БИХ

УТИЦАЈ НА ПОЛОЖАЈ И ПРАВА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

DAYTON

1995.

Издање Представништва Републике Српске у Србији

За припрему ове књиге користили смо “Информацију о неуставној трансформацији дејтонске структуре БиХ и утицају на положај и право Републике Српске”, коју је разматрала Народна скупштина Републике Српске на Седмој посебној сједници у новембру 2019. године и усвојила закључке у вези са Информацијом.

Представништво Републике Српске у Србији
Булевар Деспота Стефана 4/4, Београд
Тел. 011/3246633, е-пошта: office@predstavnistvorsbg.rs
www.predstavnistvorsbg.rs

**НЕУСТАВНА ПРОМЈЕНА
ДЕЈТОНСКЕ СТРУКТУРЕ БиХ**

**УТИЦАЈ НА ПОЛОЖАЈ И ПРАВА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ**

Београд, 2025.

САДРЖАЈ

Умјесто уводника	7
1. ОКОЛНОСТИ И ПРИРОДА ДЕЈТОНСКЕ СТРУКТУРЕ БИХ.....	9
1.1. Пресјек околности које су створиле дејтонску БиХ	10
1.2. Анекс 4. Дејтонског споразума (Устав БиХ) по америчком рецепту	14
1.3. Ентитети су државотворни конституенти БиХ - дејтонски Устав прописује примат ентитета у односу на ниво заједничких институција БиХ.....	17
1.4. Ентитети имају посебна права	24
2. НЕУСТАВНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У УСТАВ БИХ.....	26
2.1. Промјене дејтонске структуре БиХ настале кршењем Дејтонског споразума од стране високих представника	27
2.2. Незаконитост „бонских овлашћења“	29
2.3. Лажни високи представник Кристијан Шмит	37
2.4. Покушај конституционализације насилно извршених промјена уставне структуре БиХ	40
2.5. Покушаји уставних промјена.....	43
2.6. Улога Уставног суда БиХ у прекрајању дејтонске структуре.....	47
3. ЕНТИТЕТИ БиХ КАО НАЦИОНАЛНЕ ДРЖАВЕ	55
4. ЕКСТРЕМИСТИЧКЕ АГЕНДЕ БОШЊАЧКЕ ПОЛИТИКЕ	57
4.1. Декларације бошњачке Странке демократске акције	60
4.2. Остале активности на спровођењу „бошњачке агенде“	65
5. СЛОЖЕНОСТ БиХ	67
6. САВЈЕТ МИНИСТАРА НИЈЕ ВЛАДА НИТИ ОРГАН БиХ.....	70

6.1. Неуставност Закона о Савјету министара	71
7. НАТО - САРАДЊА БЕЗ ЧЛАНСТВА	73
7.1. НАТО и (не)стабилност.....	73
7.2. НАТО као спољнополитичка стратегија Партије демократског прогреса	83
7.3. НАТО: кључни ставови и уставна надлежност Републике Српске	85
8. ЗАШТИТА ВЛАДАВИНЕ ПРАВА И ДЕЈТОНСКИХ ПРИНЦИПА	87
8.1. Указивање на проблеме и поништавање дејтонске структуре уз истицање чврстог опредјељења за очување изворног дејтонског устројства државне заједнице	89
8.2. Посвећеност принципима Дејтонског споразума	90
8.3. Рад на заштити уставом додијељених надлежности - преиспитивање наметнутих прописа и институција	92
8.4. Повлачење из изнуђених и нефункционалних политичких договора (споразума) који наносе штету ентитетима.....	94
8.5. Споразумима ентитета није учињена измјена Устава БиХ ...	95
8.6. Инсистирање на ефикасности и законитом успостављању и функционисању одговорних заједничких институција.....	96
ПРИЛОГ: ЧИЊЕНИЦЕ - ЦИТАТИ.....	99

Умјесто уводника

На интересу странаца или на Уставу заснована БиХ?

Идеал мира и друштвено уређење Босне и Херцеговине, државне заједнице утврђене Дејтонским споразумом као међународним уговором прве врсте, скоро тридесет година траје паралелно са накарадном Босном и Херцеговином, измрцвареном континуираним правним насиљем високих представника и незајажљивог Сарајева. Упорна у настојању да Босна и Херцеговина постане држава у којој ће владати најбројнији, а друга два народа са статуса државотворних бити срозана на ниво националних мањина, Федерација БиХ¹ је окупирала и запосјела све значајне полуге заједничких органа и све своје незаконитости у том простору упорно представља као врло законите, а актуелни, нелегални, невисоки, ничији представник, сву ту бесправност потврђује и тако полако БиХ чини још неуређенијом средином. Ова књига је још један покушај да се, не само прикаже права слика бх стварности, него и да се представе могући путеви изласка из тог ненормалног, неуставног стања.

Има ли, дакле, начина и могућности, да она мирна и друштвено уређена БиХ заснована на Уставу и законима, изађе из сенке актуелне Босне и Херцеговине и њене неуређености, неуставности, константног правног насиља и непоштовања основних права народа и грађана?

Вјерујемо да има.

Босна и Херцеговина заснована на Уставу, који је Анекс 4 Дејтонског споразума, могућа је само ако се Републици Српској

¹ Изворни назив Муслиманско-хрватска федерација у БиХ, Вашингтонски споразум 1994.

врате све одузете надлежности и права и да се Федерација БиХ врати на статус тих истих права и надлежности, те да се тако и заједнички органи ослободе и приведу поштовању Устава.

Оздрављење Босне и Херцеговине ваљало би почети укидањем „права“ странаца у нашим институцијама и стварањем услова за разговор и договор равноправних народа и ентитета у БиХ.

Књига коју имате у рукама је велики корак у том правцу, па је после читања ваља учинити доступном свима који желе мир и уређена друштва равноправних народа и грађана.

Млађен Цицковић,
шеф Представништва
Републике Српске у Србији

1. ОКОЛНОСТИ И ПРИРОДА ДЕЈТОНСКЕ СТРУКТУРЕ БИХ

Полазну основу и исходиште свих разматрања о Босни и Херцеговини представља чињеница да се ради о државној заједници насталој у Дејтону 21. новембра 1995. године, парафирањем, а потом и потписивањем 14. децембра исте године у Паризу, Општег оквирног споразума за мир у БиХ и његових 11 анекса. До тада није било никакве државе Босне и Херцеговине у садашњим оквирима, јер се радило само о територији насталој растурањем и распадом СФР Југославије. То није могло промијенити ни преурањено међународно признање Републике БиХ, почев од априла 1992. године, нити чланство у Уједињеним нацијама од маја 1992. године. Зато су зарађене стране у септембру 1995. године, прво у Женеви, а потом у Њујорку, формулисале принципе мировних преговора. Стране су биле Република Српска и квази-држава коју су чиниле „Република БиХ“ и Федерација БиХ, као недефинисани скуп. Републици Српској је у Дејтону потврђена државност и позиција стране у споразумијевању. Република Српска није била никаква „побуњена страна против међународно признате Републике БиХ“. Уосталом, Република Српска је потписник свих анекса мировног споразума, који су заправо његов суштински и provedбени дио, за разлику од мировног споразума који је „општи и оквирни“. Република Српска је добила потврду своје државности и задржавањем свог имена, за разлику од „Републике Босне и Херцеговине“ којој је избрисана одредница „република“.

Сам Дејтонски споразум је један од најважнијих докумената међународног права након Другог свјетског рата. „Не постоји грешка у самом споразуму, него у ономе како се схватила његова provedба“ изјавио је амерички дипломата Ричард Холбрук, поводом десетогодишњице закључења Општег оквирног споразума за мир у БиХ.

Холбрука сматрају творцем дејтонског мировног процеса којим је завршен крвави и вишегодишњи грађански рат у БиХ. Потписивање споразума и окончање рата било је могуће зато што је Дејтонским споразумом успостављена потпуно нова унутрашња структура послеријатне БиХ, начин избора и функционисања органа, у складу са Женевским и Њујоршким принципима из септембра 1995. године. Те принципе, као предуслов дејтонских преговора, договориле су двије стране – Република Српска и „Република БиХ“. Мировни споразум је само општи оквир који својим садржајем упућује на анексе који су, као његови саставни и provedбени дијелови, потписани од стране два ентитета – Републике Српске и Федерације БиХ. Да није било тих анекса, а поготово Анекса 4 - Устава БиХ, никада не би дошло до потписивања Дејтонског споразума. Зато с пуним правом сматрамо да је БиХ споразумна држава два ентитета и три конститутивна народа. Због бројности (споразум и 11 анекса), овај међународни уговор би требало да носи назив „ДЕЛТОНСКИ СПОРАЗУМИ.“

1.1. Пресјек околности које су створиле дејтонску БиХ

Уважавајући тадашње стање на терену кроз постојање Бошњачко-Хрватске Федерације и Републике Српске, америчке припреме мировне конференције обухватале су „шатл-дипломатију“, упоредо креирајући могућа рјешења. Прије почетка Дејтонских преговора, Стејт Дипартмент је сачинио „Књигу сценарија“, у којој је под тачком 4. назначено да ће:

„БиХ према уставу остати јединствена држава, али ће се састојати од 2 високо аутономна ентитета – највјероватније један са српском већином и други са муслиманско-хрватском већином, а појединости ће договорити саме сукобљене стране“²

Дејтонски преговори у новембру 1995. године били су завршни чин окончања грађанског рата који је започео

² Derek Chollet: Тајна повијест Дејтона 2007., стр. 90.

сецесијом Босне и Херцеговине од међународно признате СФР Југославије. На основу одлука крњих органа ПРЕДРАТНЕ ЈУГОСЛОВЕНСКЕ РЕПУБЛИКЕ Босне и Херцеговине, одржан је референдум о независности 29. фебруара и 1. марта 1992. године, на који су изашли само Муслимани и Хрвати, без учешћа Срба. Иако је став Бадинтерове комисије, *ad hoc* тијела које је формирала Европска унија, да се одлука на референдуму може донијети уз учешће гласача из сва три доминантна народа, што би подразумевало и најмање 2/3 већину, на изборе је изашло око 64% уписаних у бирачки списак, који су се већином изјаснили за независност БиХ. Услиједила су брзинска признања независности, што је довело до ширења сукоба и појачало националне и територијалне подјеле.

Дејтонска мировна конференција одржана од 1. до 21. новембра 1995. године у америчкој војној бази у Дејтону, била је завршетак рата који је започео активностима муслиманске стране и реченицом Алије Изетбеговића, предсједника Странке демократске акције: „Жртвоваћу мир за независну Босну и Херцеговину“, а чином убиства српског свата на сарајевској Башчаршији, преточен у дјело. О почетку рата свједочио је и Фахрудин Радончић, пред судом у Приштини: „У јавности је постојала верзија да Рамиз Делалић тражи милионе марака од СДА зато што је по њеном налогу убио српског свата и тако је почео рат у БиХ“, истакао је Радончић наводећи, између осталог, и то да је неколико мјесеци након што је Делалић убијен, у јавности „било много спекулација, а основна је била та да га је ликвидирала тајна муслиманска служба како је не би више уцјењивао и тражио новац“. Одговарајући на питања судије, Радончић је изјавио да је Делалић „био контроверзна личност која је радила за тајну муслиманску службу и био дубоко инволвиран и чак је сам изјављивао да је убијао за предсједника Алију Изетбеговића“. Делалић је, два дана прије смрти, дао ексклузивни интервју у којем је објаснио које је злочине починила тајна муслиманска служба.³

³ Слободна Европа, 28.10.2016. године

Било је више покушаја да се постигне договор политичких представника Муслимана, Срба и Хрвата којим би био избјегнут рат. Најважнији и најконкретнији је био план португалског дипломате, некадашњег изасланика генералног секретара УН за БиХ Жозе Кутиљера, из фебруара 1992. године. О томе је Кутиљеро говорио у интервјуу београдском „Блицу“ под насловом „ИЗЕТБЕГОВИЋ ОДБИО МИР“ тврдећи: „Да су Срби, Бошњаци и Хрвати 1992. године прихватили план који им је био понуђен, био би избјегнут рат у Босни и Херцеговини, а помирење би текло далеко лакше“. Кутиљеровим планом биле су предвиђене уставне претпоставке нове организације БиХ. Сваки од три конститутивна народа - Бошњаци, Срби, Хрвати - имали би своју федералну или аутономну јединицу. При томе, као принцип било је утврђено да се приликом те поделе користе пописи становништва. По том концепту, Бошњацима би припало 44 одсто територије, на којој су чинили већину. Хрвати су чинили већину тек на 16,6 одсто, а око 40 одсто припало би Србима.“⁴

Тако је Кутиљеро потврдио оно што се и прије знало: бошњачко вођство је хтјело унитарну државу у којој би имали превласт над друга два народа.

Вашингтонски споразум из марта 1994. године којим је створена Муслиманско-Хрватска Федерација био је својеврсна подвала Хрватима у БиХ. Тим Споразумом је била предвиђена конфедерација Републике Хрватске и Федерације Босне и Херцеговине. Тадашњи хрватски министар спољних послова Мате Гранић наводи како је прихватио тај приједлог иако је био свјестан да то никада неће заживјети.

Дакле, Дејтонски споразум је изграђен на темељу неколико ранијих приједлога различитих међународних посредника који су имали заједничку одлику: сваки је предвиђао децентрализовану,

⁴ Блиц, 18. Јули 2005. године

консоцијативну структуру за БиХ. Сматрало се да је таква структура неопходна за одржив мир и функционисање уније три народа са великим међусобним неповјерењем које вуче коријен из њихових историјских искустава. Као што је покојни Ричард Холбрук, главни архитекта Дејтонског споразума, рекао 2007. године:

„Босна је федерална држава. Мора бити структурисана као федерална држава. Не можете имати унитарну владу зато што би се земља вратила сукобима. И то је разлог из ког је Дејтонски споразум вјероватно најуспјешнији мировни уговор на свијету у посљедњој генерацији, јер уважава стварност“.⁵

Устав БиХ (Анекс 4. Дејтонског споразума) одражава демократску власт у БиХ кроз конфедерално-федералну, двоентитетску структуру и различите механизме који су пажљиво конципирани тако да заштите два ентитета и три конститутивна народа БиХ. Устав већину надлежности додјељује ентитетима и успоставља друге битне механизме, као што је могућност да се двотрећинском већином посланика из једног ентитета у Представничком дому стави вето на одређени пропис. Међу механизмима заштите сва три конститутивна народа налази се и трипартитно предсједништво БиХ и могућност да представници неког конститутивног народа изјаве да је закон деструктиван по његов витални ентитетски, односно национални интерес.

Осјетљивост, специфичност и значај овог политичког компромиса сликовито је описао судија Ђовани Бонело у свом издвојеном мишљењу у одлуци Европског суда за људска права у предмету „Сејдић и Финци против БиХ“. Дејтонска структура, каже Бонело, почива на подјели власти, разрађеној до најфинијих појединости и уређује како ће три националности вршити подјелу власти у различитим представничким органима

⁵ Holbrooke: Kosovo Independence Declaration Could Spark Crisis, Council on Foreign Relations, 5. децембар 2007. (доступно на cfr.org/kosovo/holbrooke-kosovo-independence-declaration-could-spark-crisis/p14968).

државе. „Дејтонски споразум дозирао је, педантношћу једног хемичара, прецизан национални однос у рецепту за мир“.⁶

1.2. Анекс 4. Дејтонског споразума (Устав БиХ) по америчком рецепту

У вријеме настанка америчког Устава још крајем 18. вијека, они који су га стварали - Александар Хамилтон и Џејмс Медисон - написали су „Федералистичке списе“ као својеврсну допуну и смјернице за тумачење, али и за потенцијалне нове амандмане на Устав. Тако Џејмс Медисон, пише у Федералистичким списима: „Права која Устав даје централној влади су ограничена и тачно дефинисана, док су права суверених држава велика и неограничена“ (мисли се на државе-чланице САД којих сада има 50). Овај Медисонов став је потом преточен у амандман X америчког Устава, који гласи: „Права која нису овим Уставом дата Сједињеним Државама, нити су ускраћена државама, остављена су свакој појединој држави или народу“. Тај амандман је преписан у члану 3.3.(а) Устава БиХ који гласи: „Све државне функције и овлашћења која овим Уставом нису изричито додијељена институцијама Босне и Херцеговине, припадаће ентитетима“. Ово је досљедно спроведено промјеном Устава Републике Српске, амандманом LVI којим је замијењен члан 3. Устава Републике Српске, а који сада гласи: „Републици припадају све државне функције и надлежности осим оних које су **Уставом Босне и Херцеговине изричито пренесене** на њене институције.“ Ово је била обавеза Републике Српске коју је преузела потписујући Анекс 4. - Устав БиХ као дио међународног дејтонског уговора који чланом 3.3.б) одређује: „Ентитети и сви њихови дијелови ће се **у потпуности придржавати овог Устава**, који има предност над оним одредбама закона Босне и Херцеговине, као и устава и закона ентитета које нису у складу с њим, те с одлукама институција Босне и Херцеговине“.

⁶ *Сејдић и Финци против БиХ* [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06), ЕСНР 2009, издвојено мишљење судије Бонела, стр. 53

У Уставу БиХ постоји још једна одредница која упућује да је то држава састављена од ентитета, који одлучују о доношењу одлука у Представничком вијећу и Дому народа Парламентарне скупштине у Сарајеву. Такозвано „ентитетско гласање“ подразумијева да приликом одлучивања у ова два дома мора постојати најмање једна трећина гласова из сваког ентитета да би одлука била донесена. У случају Представничког вијећа мора бити најмање пет гласова посланика из Републике Српске (од укупно 14), односно десет гласова посланика из Федерације БиХ (од укупно 28). У случају Дома народа мора бити најмање два гласа делегата из Републике Српске (од укупно 5), односно четири делегата из Федерације БиХ (од укупно 10). Дакле и гласање и одлучивање у Парламентарној скупштини индиректно одређују ентитети. То значи да је Босна и Херцеговина дефинисана као заједничка држава два ентитета и три конститутивна народа. Није и не може бити „грађанска држава по принципу 1 човјек – 1 глас“.

Уосталом, ни САД према свом Уставу нису грађанска држава, већ се у њих уједињују државе, њих педесет, које бирају власт на федералном нивоу. Шефа најмоћније државе на свијету, који је уједно извршни орган власти (влада), не бирају грађани, већ државе (ентитети) путем електорских гласова. То својеврсно „ентитетско“ гласање у САД, најбоље се видјело 2016. године приликом избора америчког председника када је победио Доналд Трамп. Захваљујући томе што је са разликом од неких осамдесет хиљада гласова победио у три државе: Мичиген, Пенсилванија и Висконсин, Трамп је по електорском гласању изабран за председника САД, иако је противкандидат Хилари Клинтон, освојила 2,8 милиона гласова више од њега у укупном збиру појединачних гласова бирача у цијелој САД. У бројкама је било овако: Доналд Трамп је освојио 62,984.825 или 46,1 % гласова, а Хилари Клинтон је освојила 65,853.516 или 48,2 % гласова.⁷ Разлика је била тачно 2,868.691 у корист Клинтонове,

⁷ Извор: US election atlas, 2016.

а предсједник је ипак постао Трамп, јер је тако прописано Уставом САД. На изборима одржаним 5. новембра 2024. Доналд Трамп као кандидат Републиканске партије надмоћно је побиједио кандидата Демократске партије са 4 милиона гласова разлике. Његова Републиканска партија остварила је побједу и у изборима за оба дома Конгреса.

Конгрес САД има два дома: Представнички дом и Сенат. Сенат, као горњи дом, има 100 чланова који се бирају у 50 савезних држава које чине америчку федерацију. Притом свака држава бира по два сенатора, без обзира на бројност становништва и величину територије. Тако по два сенатора има и Калифорнија која има преко 37 милиона становника, али и Вајоминг који има мање од 600 хиљада становника. Наведени примјери показују да су САД заједница држава. Креирајући Дом народа као својеврсни горњи дом Парламентарне скупштине у БиХ, амерички аутори дејтонског Устава БиХ, преузели су рјешење као за Сенат САД. Укупно 15 делегата бирају парламенти ентитета – Федерације БиХ бира 5 Бошњака и 5 Хрвата, а Народна скупштина Републике Српске бира 5 Срба. Овакав избор - по 5 делегата без обзира на бројност народа у БиХ, остварује равноправност три народа. Три народа остварују конститутивност у БиХ преко својих националних ентитета, а не на основу фалсификоване одлуке Уставног суда БиХ У 5/98 (објашњено касније у тексту) и Петричевих⁸ наметнутих амандмана на уставе ентитета.

Уосталом, функционалност федералних система у Европи - у земљама попут Њемачке, Белгије и Швајцарске - показује да је управо широка аутономија федералних дијелова, односно унутрашњих јединица у саставу државе оно што омогућава различитим групама и народима да формирају успјешне заједнице.

⁸ Волфганг Петрич, Високи представник у БиХ 1999. – 2002.

1.3. Ентитети су државотворни конституенти БиХ - дејтонски Устав прописује примат ентитета у односу на ниво заједничких институција БиХ

Одредба члана 3.3.а. Устава БиХ је важећа, како у вријеме закључења Анекса 4 - Устава БиХ, тако и данас. Уколико нема уставног основа за било коју надлежност БиХ, Парламентарна скупштина не може донијети закон нити се могу формирати институције на нивоу БиХ ако претходно није створен уставни основ. С обзиром да је Анекс 4 - Устав БиХ и сâм међународни уговор, на њега се примјењује Бечка конвенција о праву међународних уговора, која у члану 39. регулише да се уговори мијењају споразумом страна потписница. Према мишљењу Венецијанске комисије број 337/2005 усвојеном на 63. сједници од 10/11. јуна 2005. године, ентитетима се признаје статус држава у смислу Бечке конвенције о праву међународних уговора, што потврђује и Уставни суд БиХ у тачки 19. Одлуке У 5/98.

У случају Анекса 4, наведено значи да се измјене Дејтонског споразума, односно дејтонске структуре и дејтонских надлежности могу чинити само сагласношћу ентитета - Републике Српске и Федерације БиХ, без учешћа нивоа БиХ као заједничке државе/државне заједнице. Ово потврђује и текст из Коментара Устава БиХ⁹ у коме се каже:

„О питању који правни субјекти могу да буду стране у поступку преговарања и потписивања споразума о преносу надлежности на основу члана 3.5.а. Устава БиХ, вођене су многобројне дискусије. Иако се према језичком значењу одредаба члана 3.5.а. Устава БиХ, указује само на ентитете, неки су износили аргументе да главни корисник таквог споразума, наиме, Босна и Херцеговина, треба такође да буде странка у поступку склапања таквог споразума.

⁹ Steiner-Ademović: Ustav BiH Komentar, str. 547-548, izd. Konrad Adenauer Stiftung, Sarajevo 2010.

Текст члана 3.5.а. Устава је јасан. Ова одредба стипулише да ће БиХ преузети оне надлежности о „којима се о томе постигне сагласност ентитета“. Када се ово тумачи и доведе у контекст са одредбом члана 4.4.е. Устава БиХ, који одређује да ће Парламентарна скупштина БиХ имати додатну одговорност за надлежности које су јој додијељене „заједничким споразумом ентитета“, може се тврдити да текст Устава указује на то да су само ентитети надлежни да склапају такве споразуме.

Досадашња пракса страна (држава и ентитети) у поступку склапања споразума о преносу надлежности даје нам додатне елементе за интерпретацију члана 3.5.а. Устава БиХ. У вези с наведеним проблемом је посебно интересантан Споразум о преносу надлежности у области одбране. Текст самог споразума је јасно указао на то да су се сами ентитети усагласили да пренесу надлежност. Чињеница да је предсједавајући Савјета министара потписао овај споразум (осим представника оба ентитета), експлицитно индицира да је он потписао споразум у својству свједока.

Споразум који је водио оснивању Високог судског и тужилачког савјета БиХ, иако је постигнут на основу члана 3.5.б. Устава БиХ, може бити посебно интересантан. Споразум предвиђа већи број обавеза за БиХ. Споразум су потписали 11.3.2004. предсједници влада оба ентитета и 18.3.2004. министар правде БиХ. Ипак, у свом првом члану Споразум индицира да су се сами ентитети договорили да пренесу релевантне надлежности на Државу. Штавише и сам Уставни суд БиХ у предмету број У 11/08, признаје да су Споразум постигли ентитети (за разлику од констелације ентитети – Држава).

Када је ријеч о аргументима који се ослањају на анексе 6, 7 и 8 Дејтонског споразума, можемо примјетити да су их потписали представници „Републике Босне и Херцеговине“, за разлику од данашње БиХ који се спомиње у Уставу БиХ (то је нови централни ниво власти успостављен Уставом

БиХ). Изгледа да је овај потпис Републике БиХ више везан за посебне околности који су превладавали на терену у вријеме преговора који су водили потписивању Општег оквирног споразума за мир у БиХ, него за јасну намјеру да се осигура да Босна и Херцеговина нужно буде страна у поступцима будућих потписивања споразума чија би правна основа био члан 3.5.a. Устава БиХ.¹⁰

Да је таква уистину била намјера твораца Дејтонског споразума, говори и изјава Мире Лазовића, учесника преговора у Дејтону и члана Предсједништва „Републике БиХ“ који наводи: „Ја и господин Иво Комшић који смо били чланови Предсједништва БиХ никада ни у Предсједништву ни у Парламенту БиХ којег сам ја водио, нисмо прихватили нити смо разматрали опцију постојања ентитета са именом Република Српска. Тај неспоразум ријешао је Ричард Холбрук говорећи да је то завршена ствар, да **„постоје два ентитета и да само можемо правити концепт Устава БиХ извлачећи из два ентитета онај садржај који ће омогућити да се сачува држава, да колико-толико буде функционална и стабилна”**.¹¹ Анексом 4. – Уставом БиХ ово је проведено, дајући нивоу БиХ минимум надлежности и суверенитет према споља, док је скоро сав унутрашњи суверенитет остао у надлежности ентитета.

Ентитети су пренијели на ниво БиХ само ограничени дио својих надлежности. Лажно и безобразно, бошњачке политичке и друге структуре у Сарајеву покушавају представити да је „држава БиХ“ нешто пренијела односно дала ентитетима, посебно имајући у виду да је „Република БиХ“ од свог настанка била непостојећа држава. О томе пише и Сеад Фетахагић: „Устав ФБиХ из 1994. године докинуо је постојање Републике БиХ, за Дејтонске уставотворце постоји правни континуитет између ове “фантомске” РБиХ (која заправо готово ни дана није

¹⁰ Steiner-Ademović: Ustav BiH Komentar, стр. 546. – 548.

¹¹ Н1, 1.11.2017. године

ни егзистирала у миру као стабилна и демократска политичка заједница) и “дејтонске” БиХ уз значајну модификацију њене унутрашње државне структуре.”¹².

Наиме, међународно признање „Републике БиХ“ из априла 1992. године могло је само папирнато констатовати постојање те „државе“. Од проглашења независности 6. априла 1992. до 14. децембра 1995. године, „Република Босна и Херцеговина“ није имала ефективну власт на територији предратне Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине, нити је имала народ, што се по међународном праву одређују као елементи постојања и суверености сваке државе. Ово зато што су хрватски представници у 18. новембра 1991. године формирали Хрватску заједницу Херцег-Босну, а потом су српски представници 9. јануара 1992. године, донијели Одлуку о формирању Републике Српске, чиме су створене посебне територијално-политичке јединице на тлу предратне БиХ. Тиме су два народа у, тада међународно непризнатој БиХ, искористила право на самоопредјељење из Повеље Уједињених нација, поставивши темеље својих националних територијалних јединица. Да је то било у складу са међународним правом, индиректно је потврдила и Бадинтерова комисија. Српска и хрватска акција су биле реакције на декларацију СДА из фебруара 1991. године, којом су Муслимани одредили своје циљеве у кризи разарања и распада Југославије. Онако како се распадала Југославија, распадала се и БиХ – по етничким шавовима.

Република Српска, са својим институцијама законодавне, извршне, судске и војне власти, као и Хрватска Република Херцег Босна, ефективно су вршиле сву власт на својим територијама у оквиру „међународно признатих граница БиХ“. Поред фактичког непостојања, „Република Босна и Херцеговина“, од марта 1994. године, није више постојала ни формално. Након што је 1. марта 1994. године потписан Вашингтонски споразум,

¹² Нови погледи, 2012. године

а 18. марта конституисана Уставотворна скупштина Федерације БиХ од посланика предратне Скупштине СР БиХ који су преостали након повлачења српских посланика, није више ни било скупштине „Републике БиХ“. Постојале су Федерација БиХ и Република Српска, а оно што се у Дејтону представљало као „Република БиХ“, били су само Бошњаци-Муслимани, у лику Алије Изетбеговића, Хариса Силајџића и Мухамеда Шаћирбеја, који су били тек функционери непостојеће државе. Наравно, њихово присуство у Дејтону и потписивање споразума са анексима, било је дио сценарија за окончање рата.

„Република Босна и Херцеговина“ као потписница (давалац изјаве о прихватању) Анекса 4, и формално је престала постојати 14. децембра 1995. године, чланом 12.1. Анекса 4. као Устава БиХ, који гласи: „Овај Устав ступа на снагу потписивањем Општег оквирног споразума као уставни акт који замјењује и ставља ван снаге Устав Републике Босне и Херцеговине.“ Такозвана „Република БиХ“ и није била суверена држава, па зато Дејтонским споразумом није ни била предвиђена ратификација у парламенту те назови-државе, постојеће само на папиру ради међународног признања, што је био дефинитиван увод у крвави грађански рат. О непостојању „Републике БиХ“ као државе, свједочи и Ричард Холбрук у својој књизи „Завршити рат“. Холбрук пише како се почетком септембра 1995. године приликом договарања Женевских принципа, Алија Изетбеговић успротивио називу Република Српска као „нацистичком имену“. Поред фактичке власти на половини територије предратне БиХ, Република Српска је задржавањем имена, показала и формалну јачину свог статуса. А одредница „Република“ међународним уговором избрисана је из назива данашње БиХ. Све ово говори о врло ограниченом и искључиво спољнополитичком континуитету БиХ.

Убјеђујући Алију Изетбеговића да прихвати име Република Српска, Холбрук је рекао: „Не вјерујемо да име Република

Српска значи много све док добијате све друго – међународно признање, дефинисане границе, прихватање вашег легалног статуса. **Ништа од овога раније нисте имали.**¹³

С обзиром да Устав „Републике БиХ“ није мијењан по процедури из тог устава, већ је успостављена другачија уставна структура, нема ни уставног континуитета како то констатује и сарајевски професор уставног права **Касим Трка**: „Будући да је Устав наметнут међународним уговором, до промјене уставног уређења није дошло у складу са ревизијским поступком прописаним претходним легалним и легитимним Уставом Републике Босне и Херцеговине, **па се може говорити о уставном дисконтинуитету.**“¹⁴

Зато је одредба члана 1.1. Устава БиХ, којом се указује на континуитет „Републике Босне и Херцеговине“, врло јасно и прецизно одредила у три сегмента да се то односи **искључиво** на њен међународноправни статус. Устав одређује да Република Босна и Херцеговина, чије ће службено име од сада бити „Босна и Херцеговина“, наставља своје правно постојање: 1) према **међународном** праву као држава, 2) у оквиру **међународно** признатих граница, 3) остаје **чланица Уједињених нација**, те може као Босна и Херцеговина задржати или затражити чланство у оквиру система Уједињених нација и другим **међународним** организацијама. Али све то са **унутрашњом структуром** измијењеном како је предвиђено Уставом БиХ. Унутрашња структура су два ентитета и онај ниво заједничких органа који БиХ као државу одређује искључиво у спољним односима. Поменуто поткрепљује и чињеница да је чланом 2. Анекса 2 Анекса 4 Дејтонског споразума дефинисано да „сви закони, прописи и правила правног поступка који су на снази **на територији Босне и Херцеговине** (НАПОМЕНА: дакле не у „Републици БиХ“, већ на географском простору БиХ)

¹³ Р. Холбрук: Завршити рат, Сарајево, 1998. стр. 134.

¹⁴ Специфичности уставног уређења БиХ, Љубљана, 2009.

у тренутку када Устав ступи на снагу, остаће на снази у оној мјери у којој нису у супротности са Уставом, све док другачије не одреди надлежни орган власти БиХ“. Исто важи и за установе, односно институције: члан 4 истог Анекса каже „док их не превладају одговарајући споразуми или закон, државне установе, институције и друга тијела у БиХ дјеловаће у складу са позитивним прописима“ .

Наведено значи да је свима, и тада у Дејтону, било јасно да сваки од ентитета има сопствени правни систем и устројство, дакле - институционалну структуру и сваку од грана власти. Такође, у складу са уставом прописаном јасном подјелом надлежности, свака од постојећих институција обављала би своје задатке, док би на заједничком нивоу било потребно формирати само оне заједничке институције неопходне за одржавање спољних односа земље, што потврђује да у Савјету министара као својеврсном помоћном органу Предсједништа БиХ, постоје само два министра – спољних послова и спољне трговине. Касније је бројним неуставним интервенцијама додано још седам министара

Из свега реченог може се закључити да су Република Српска и ФБиХ потписивањем Анекса 4 Дејтонског споразума, уступајући заједничком нивоу власти неке од својих надлежности експлицитно побројаних у члану 3.1. Устава БиХ, заправо створиле оно што чини надлежност БиХ као државне заједнице. Без такве сагласности народа, односно ентитета који је чине - БиХ не би ни било, нити би такве надлежности она уопште имала.

Женевским и Њујоршким принципима из септембра 1995, дакле прије Дејтонске конференције, представници зараћених страна утврдили су каква ће бити послијератна БиХ. Да та два документа нису закључена, не би било ни мировне конференције у Дејтону, а ни потписивања споразума у Паризу у децембру исте године. У Федерацији БиХ често тврде да је

Република Српска призната као субјекат тек након потписивања Дејтонског споразума. Ако је Република Српска настала на основу Дејтонског споразума, намеће се питање: како је нешто што је тек настало Дејтонским споразумом потписало тај исти споразум у свим његовим анексима. Како је могуће да Република Српска настала тек Анексом 4. тј. новим Уставом БиХ, потпише свих 11 анекса и преузме обавезе које су произашле из тих анекса ?

1.4. Ентитети имају посебна права

Република Српска и Федерација БиХ су ентитети који творе „Босну и Херцеговину“ установљењу у Дејтону, односно Паризу 14. децембра 1995. године закључењем мировног споразума. На ту дејтонску „Босну и Херцеговину“ ентитету су пренијели само неколико својих државних надлежности које су таксативно набројане у члану 3.1. а) до ј), задржавши притом све остале владине функције и овлашћења која Анексом 4. - Уставу БиХ „нису изричито додијелене институцијама Босне и Херцеговине“.

Поред тога ентитети имају и одређен степен међународноправног субјективитета, што је такође регулисано Анексом 4. У члану 3.2.1) Устава БиХ стоји: „Ентитети имају право успоставити посебне паралелне односе са сусједним државама у складу са суверенитетом и територијалним интегритетом Босне и Херцеговине.“ Република Српска је такве специјалне односе успоставила са Републиком Србијом која је и потписница Дејтонског споразума и појединих анекса. Србија као наследица СР Југославије која је на основу овлашћења Републике Српске и потписала у њено име Дејтонски споразум, што се посебно наглашава у његовој преамбули и Република Српска су закључиле Споразум о успостављању специјалних паралелних односа између Републике Српске и Републике Србије од 26. септембра 2006. године који је закључен у складу са чланом 3. тачка 2а Устава БиХ. Тај Споразум је један од

основа Декларације о заштити националних и политичких права и заједничкој будућности српског народа усвојене 8. Јуна 2024. године. По Уставу БиХ „сваки Ентитет такође може склопити споразуме с државама и међународним организацијама уз сагласност Парламентарне скупштине. Парламентарна скупштина може законом предвидјети да за одређене врсте споразума није потребна таква сагласност.“

Трочлано Предсједништво БиХ је заједнички орган два ентитета и три конститутивна народа. Његове надлежности су оне које припадају шефовима али и владама држава као извршној власти. Ово не чуди зато што је узор за Устав БиХ био Устав САД по коме је предсједник САД и шеф државе и извршна власт. Када су у питању надлежности Предсједништва БиХ утврђене Уставом, за одлучивање о: спољној политици, политици спољне трговине, царинској политици, монетарној политици, финансије институција и за међународне обавезе Босне и Херцеговине, мора постојати консензус сва три члана Предсједништва. Ако је прегласавањем два члана у односу на трећег, донесена одлука из домена побројаних надлежности, онда прегласани члан Предсједништва може такву одлуку прогласити штетном по витални интерес Ентитета на чијој територији је он изабран, под условом да то учини у року од три дана од њеног усвајања. Таква одлука ће се моментално упутити Народној скупштини Републике Српске ако је штетном прогласио члан Предсједништва с тог подручја; бошњачким делегатима у Дому народа Федерације, ако је штетном прогласио бошњачки члан Предсједништва; или хрватским делегатима у том тијелу ако је штетном прогласио хрватски члан Предсједништва. Уколико се изјава о штетности потврди са двије трећине гласова у року од десет дана након њеног просљеђивања, **оспорена Одлука Предсједништва неће ступити на снагу.**“ Ово доказује да примат у одлучивању о појединим питањима из надлежности Предсједништва БиХ имају ентитети – њихова је задња ријеч.

2. НЕУСТАВНЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ У УСТАВ БИХ

Након уводних разматрања којима је појашњен начин настанка дејтонске БиХ, потребно је посветити пажњу различитим облицима неуставних интервенција у структуру државне заједнице створене у Дејтону. Иако је дејтонски уставни систем конципиран тако да на минимум сведе могућност политичког конфликта, он је наглавачке преокренут незаконитим настојањима да се изврши централизација којом би се та могућност максимално повећала.

Неуставна централизација довела је до честих застоја и криза који су обиљежили БиХ. Највећу штету функционисању БиХ нанијели су високи представници додјељивањем себи правно апсурдних овлашћења и њиховим коришћењем за доношење диктаторских одлука - понекад формалних, а понекад неформалних - у циљу централизовања власти на нивоу БиХ. Од велике помоћи у таквим настојањима, били су и континуирани притисци одређених елемената међународне заједнице (укључујући ОЕБС, Савјет за имплементацију мира (ПИК) и др.) да се наметнуте одлуке спроведу, те да се изнуђене промјене уставне структуре и дејтонске структуре конституционализују кроз „пакете“ уставних промјена. Када је и у међународним круговима дошло до смањења подршке недемократским и незаконитим дјеловањима високих представника, њихове активности пренесене су на ниво домаћих институција по принципу „гдје ја стадох, ти продужи“ – Уставни суд БиХ и стране судије које у њему сједе прекрајале су немилице дејтонску структуру БиХ својим одлукама, најчешће доношеним прегласавањем судија из реда два од три конститутивна народа. У свему томе, екстремистичке агенде бошњачких политичара и партија које никада заправо нису прихватиле дејтонску формулу за БиХ, доводиле су до сталних затезања односа и немогућности примјене потписаних споразума.

2.1. Промјене дејтонске структуре БиХ настале кршењем Дејтонског споразума од стране високих представника

Република Српска је, на основу Споразума од 29. августа 1995. године којим је овластила СР Југославију (чија права и обавезе је преузела Република Србија), постала индиректни потписник Дејтонског споразума, јер тај статус произлази из Преамбуле Дејтонског споразума (став 5), а директни је потписник свих 11 анекса Дејтонског споразума. Према Анексу 10 Дејтонског споразума - члан 2.1.ф. - високи представник има обавезу да „периодично извјештава Уједињене нације, Европску Унију, САД, Руску Федерацију и друге заинтересоване владе, стране и организације о напретку у спровођењу мировног споразума у вези са задацима предвиђеним у ОВОМ споразуму“ (дакле само у Анексу 10). Високи представник није никада о томе обавјештавао Владу Републике Српске, иако је то више пута тражено. Народна скупштина Републике Српске је Резолуцијом од 15. октобра 2008. године као страна Споразума о цивилном спровођењу мировног споразума (Анекса 10.) позвала Високог представника да извјести Републику Српску као заинтересовану страну о спровођењу тог Споразума.

Огромне промјене уставне структуре Босне и Херцеговине каква је утврђена Анексом 4 Дејтонског споразума који је Устав БиХ, вршили су високи представници кршећи одредбе Анекса 10 којим је ова институција установљена као помагач и координатор. У члану 5. Анекса 10 Дејтонског споразума јасно пише да је високи представник „коначни ауторитет на терену за тумачење ОВОГ споразума о цивилном спровођењу мирног рјешења“. Дакле не читавог Дејтонског споразума, како то често тврде у ОХР-у као администрацији, служби или сервису који опслужује Високог представника. Републику Српску, у иступима Високог представника и појединих западних дипломата, редовно оптужују за кршење Дејтонског споразума. Ти напади често именују Милорада Додика као кршиоца међународног права.

Све то је извртање истине и замјена теза. Кршења Дејтонског споразума и Анекса 4. – Устава БиХ, долазила су искључиво од стране Високог представника, Уставног суда БиХ и наметнутих „правосудних институција БиХ“ – Тужилаштва и Суда БиХ.

О циљевима кршења Дејтонског споразума и Анекса 4. свједочи Метју Периш, бивши запосленик ОХР-а: „Најбољи начин за поткопавање Републике Српске било је стварање институција централизоване државе, у којој би овлашћења била подијељена између три етничке групе, те би моноетничке политичке институције Републике Српске постале мање битне. До времена Високог представника Педи Ешдауна (мај 2002. до јануара 2006. године), стратегија је била јасна: ставити под контролу државних институција новац и монопол присиле, те би на тај начин Република Српска постепено нестајала. Стога су реформе грађења државе, на којима је инсистирао Ешдаун, биле: опорезивање (креирање посебног државног тијела за посредно опорезивање које би прикупљало и дистрибуисало већину пореза), правосуђе, одбрана (како би се централизовало управљање ентитетским оружаним снагама) и полиција.“¹⁵.

Тако су настајале садашња Управа за индиректно опорезивање и Министарство финансија и трезора БиХ, Оружане снаге БиХ и Министарство одбране, СИПА и Министарство безбједности БиХ. И не само ове - од потписивања Дејтонског споразума до данас, преко стотину различитих органа, управних организација и осталих институција успостављено је на нивоу државне заједнице БиХ, а највећи број таквих институција настао је као посљедица одлука високог представника којима су наметани не само закони и други прописи, већ и амандamani на уставе ентитета. Најчешће су одлуке високог представника којима се „октроишу“ закони садржавале одредбу према којој „закон

¹⁵ Метју Периш, Слободни град на Балкану, стр. 144. Периш је био шеф правног одсјека унутар ОХР-а, задужен за Брчко. Доктор права, дипломирао на универзитетима Кембриџ и Чикаго.

ступа на снагу одмах као закон БиХ на привременој основи, све док га Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине не усвоји у истом облику, без измјена и допуна и без додатних услова“. Наметнутим законима мијењала се уставна структура БиХ, али без формалне промјене Устава БиХ. Политичку одговорност сноси и СНСД који је гласао за наметнуте законе, вјерујући да се тиме ствара могућност њихових корекција. Испоставило се супротно. У питању је била превара, јер се ниједан наметнути пропис не може промијенити зато што бошњачки политичари то сматрају коначним. То потврђује и Декларација СДА која та питања и не помиње.

У наредном времену треба вратити дејтонске поставке структуре БиХ, а тиме и права и надлежности Републике Српске и Федерације БиХ као државотворних ентитета. Креатори Анекса 4. што је Устав БиХ, прије скоро 30 година били су много свјеснији ситуације у БиХ, него они који су послије њих покушавали да мијењају ствари под изговором унапређивања система, под разним називима – од дејтонске ка бриселској фази, функционална БиХ, нормална држава итд.

2.2. Незаконитост „бонских овлашћења“

Високи представници почев од Карла Вестендорпа, Волфганга Петрича, Педи Ешдауна, Кристијан Шварц Шилинга, Мирослава Лајчака и задњег Валентина Инцка, позивају се на неправну измишљотину познату као - БОНСКА ОВЛАШЋЕЊА.

Такозвана „бонска овлашћења“, која је високи представник међународне заједнице у Босни и Херцеговини (БиХ) присвојио, а на основу којих је наметао законе и кажњавао појединце простом одлуком, очигледно су противправна. Дејтонски споразум из 1995. године, као једини извор законитих овлашћења високог представника, не може се разумно тумачити као да високом представнику даје такву диктаторску моћ. Ни Савјет за спровођење мира - *ad hoc* група земаља без легалних

овлашћења, ни Савјет безбједности УН, Високом представнику нису дали легално овлашћење изван његовог мандата одређеним Дејтонским споразумом. Штавише, „бонска овлашћења“ крше људска права која грађани БиХ уживају по основу важних и обавезујућих међународних инструмената. Дакле, „бонска овлашћења“ представљају повреду међународног права. Међународна заједница не би требало да дозвољава такве поступке, а они се, у сваком случају, не могу сматрати правно обавезујућим.

Високи представник је институција коју су управо стране потписнице Анекса 10. Дејтонског споразума, међу којима и Република Српска, овластиле да дјелује као координатор међународних активности у погледу цивилних аспеката Дејтонског споразума и помаже странама у њиховим напорима. Он није „високи представник међународне заједнице“ како га лажно представљају западне земље, занемарујући да је он по Анексу 10. представник страна-потписница тог анекса: „Република БиХ“ (непостојећа након Дејтона), СР Југославија (сада Србија), Хрватска, Федерација БиХ и Република Српска. Анекс 10. дефинише стриктно ограничен мандат на основу ког високи представник има овлашћење да учествује у тим активностима и да „прати“, „одржава тијесан контакт са странама“, „помаже“, „учествује на састанцима“ и „извјештава“.

Мандат високог представника не садржи ни назнаку овлашћења да доноси одлуке које су обавезујуће по владе и грађане у БиХ. Метју Периш, пише: „Списак дужности Високог представника наведен је у Анексу 10, али су оне претежно **консултативне, посматрачке и извјештајне природе**. Његове функције ограничене су на координацију рада других међународних организација, те посматрање и апеловање на домаће службенике да се повинују својим дејтонским обавезама”.¹⁶

¹⁶ Matthew Parrish, Слободан град на Балкану, стр. 86, Брчко 2017.

Међутим, од 1997. године, високи представник присваја, без икаквог правног образложења, „бонска овлашћења” на основу којих влада и кажњава путем одлука, чиме увелико прекорачује мандат који му је дат Дејтонским споразумом и пренебрегава цијелокупан демократски систем утврђен Уставом БиХ као међународним уговором.

Термин “бонска овлашћења” потиче из изјаве коју је Савјет за спровођење мира (Peace Implementation Council - PIC), као *ad hoc* скуп самоизабраних земаља и организација, издао након конференције одржане у њемачком граду Бону, двије године након потписивања Дејтонског споразума. У тој изјави од 10. децембра 1997. године, ПИК-а пише: „поздравља се намјера високог представника да користи свој врховни ауторитет на терену у погледу тумачења [Анекса 10] са циљем доношења обавезујућих одлука „о одређеним питањима”“. Тако је „поздрављање намјере“ постало диктаторско овлашћење. „Бонским овлашћењима“ како стоји „у циљу олакшања разрјешења тешкоћа путем доношења обавезујућих одлука, кад он сматра за неопходно, о слједећим питањима:

- а) вријеме, мјесто и предсједавање састанцима заједничких институција,
- б) привремене мјере које ступају на снагу кад стране нису у могућности да се договоре и које остају важеће док **Предсједништво или Савјет министара** не усвоји одлуку о том питању у складу са Мировним споразумом,
- в) друге мјере за обезбјеђење имплементације Мировног споразума у цијелој Босни и Херцеговини и њеним ентитетима, као и неометаног рада заједничких институција. Такве мјере могу укључивати активности против лица која обављају јавну службу или функционера који изостају са састанака из неоправданих разлога или за које Високи представник сматра да нарушавају правне обавезе успостављене Мировним споразумом или рокове за њихово имплементирање.“

Дакле, „бонско овлашћење“ под тачком XI.2.б) односи се искључиво на активности Предсједништва БиХ и Савјета министара, а не и на активности Парламентарне скупштине на нивоу БиХ која је законодавни орган. То значи да чак ни „бонска овлашћења“ нису дала право наметања закона, јер високи представник није чак ни по тим овлашћењима могао супституисати законодавни орган. Зато су у ОХР-у смислили формулу – Високи представник доноси ОДЛУКУ о наметању закона, да не би испало да доноси закон. Уз то, када су видјели да недостаје „законодавно бонско овлашћење“, ОХР га је једноставно дописао, фалсификујући закључке ПИК-а од 10. децембра 1997. године. Тако на званичној интернет страници високог представника стоји : „Један од најважнијих догађаја у процесу provedбе мира био је састанак ПИК-а у Бону у децембру 1997. године. Разрађујући Анекс 10. Дејтонског мировног споразума, ПИК је затражио од високог представника да смијени са дужности јавне званичнике који крше законски преузете обавезе и Дејтонски мировни споразум, те да, када то сматра неопходним, **наметне кључне законе уколико их не усвоје законодавна тијела Босне и Херцеговине.**“¹⁷ Важно је напоменути да „закони“ које је наметао самозвани високи представник Кристијан Шмит не испуњавају чак ни ово дописано „бонско овлашћење“. То се посебно односи и на измјене Кривичног закона БиХ којим је увео кривично дјело непоштовање одлука високог представника, јер нити се ради о „кључном закону“, нити је био на дневном реду Парламентарне скупштине, па није ни могао бити неусвојен. Ово потврђује и одговор упућен од стране Колегија Секретаријата Парламентарне скупштине БиХ на посланичко питање: „На којој сједници Представничког дома, односно Дома народа БиХ је Парламентана скупштина БиХ расправљала и усвојила измјене и допуне Кривичног закона БиХ, а које су објављене у Службеном гласнику БиХ 47/23? Одговор гласи: Обавјештавамо

¹⁷ <https://www.ohr.int/o-ohr-u/mandat/>

вас да предметне измјене и допуне Кривичног закона БиХ које су објављене у Службеном гласнику БиХ у броју 47/23, нису разматране на сједницама Представничког дома тако ни Дома народа Парламентарне скупштине БиХ.¹⁸

По овом измишљеном и незаконитом кривичном дјелу, у неуставном Суду БиХ, суди се предсједнику Републике Српске Милораду Додику зато што је испуњавајући уставну обавезу, потписао указе о ступању на снагу два закона које је донијела Народна Скупштина Републике Српске. По том Шмитовом „закону“ суди се и директору Службеног гласника Републике Српске што је дао налог за објављивање тих закона. Невјероватан низ незаконитости, кршења међународног права, Дејтонског споразума, што све чини срамоту Европске уније и САД који подржавају Кристијана Шмита као нелегалног високог представника. А сви се заклињу у владавину права.

На сајту ОХР-а не наводе ко је то дао овлашћење ПИК-у да „разрађује Анекс 10.“, јер ПИК није потписник Дејтонског споразума нити се било гдје у Дејтонском споразуму и његовим анексима уопште и помиње. Зато су сами себи измислили да „управни одбор ПИК-а високом представнику даје политичке смјернице. У Сарајеву, високи представник предсједава састанцима амбасадора земаља и организација чланица Управног одбора у БиХ два пута мјесечно. Поред тога, Управни одбор се на нивоу политичких директора састаје два пута годишње.“¹⁹

Карлос Вестендорп, високи представник у вријеме одржавања бонске конференције ПИК-а, и њен учесник, касније је признао: „На Бонској конференцији, успјели смо да уведемо начин на који високи представник може да доноси те одлуке, што, правно гледајући, није баш у складу са Дејтоном . . . Морам

¹⁸ <http://www.sluzbenilist.ba/page/akt/JPoM0kky2ZM=>

¹⁹ <https://www.ohr.int/medunarodna-zajednica-u-bih/vijece-za-provedbu-mira/>

признати да то и није било баш легално”.²⁰ Вестендорп је у интервјуу из 1998. године рекао: „Моћ вам неће бити послужена на послужавнику. Морате је сами зграбити”.²¹

Овакво непоштовање пажљиво сročених одредби Дејтонског споразума и Устава БиХ је антитеза увођењу културе поштовања владавине права у БиХ као циљу. Међу Периш пише да је након бонског састанка, „високи представник изненада, од – „помоћника и медијатора“, постао издавалац обавезујућих одлука познатих као „бонска овлашћења”. Периш признаје да је бонска изјава ПИК-а „сасвим супротна духу и тексту Анекса 10. [Дејтонског споразума], и правно је потпуно неодбрањива”.²²

Помоћу тзв. “бонских овлашћења”, високи представник одлукама намеће на десетине закона на нивоу БиХ, ФБиХ и Републике Српске, и чак 105 амандмана на уставе Републике Српске и ФБиХ. Уводи и вансудско кажњавање на стотине грађана БиХ, укида одлуку Уставног суда и забрањује поступке којима се на било који начин оспорава било која његова одлука.

Др Мирослав Барош са Универзитета Шефилд Халам, пише: „У правном смислу, присвајање овлашћења високог представника је *ultra vires*; не постоји ни правни основ ни образложење ни за једно овлашћење изван овлашћења предвиђених [Дејтонским споразумом], а то су: праћење и помоћ у спровођењу цивилних аспеката уговора”.²³

У детаљној правној анализи бонских овлашћења у Гетингенском журналу међународног права Тим Бенинг закључује: „Бонска овлашћења не могу се квалификовати као

²⁰ Адис Мерџановић, *Democracy by Decree, Prospects and Limits of Imposed Consociational Democracy in Bosnia and Herzegovina* (2015), 256.

²¹ David Chandler, *State-Building in Bosnia: The Limits of 'Informal Trusteeship'*, *International Journal of Peace Studies*, том 11, бр. 1, 17, 27 (2006).

²² Matthew T. Parish, *The Demise of the Dayton Protectorate*, 1 J. Intervention and Statebuilding, Special Supp. 2007, 14.

²³ Мирослав Барош, *The High Representative for Bosnia and Herzegovina: A Requiem for Legality*, EJIL: Talk блог Европског часописа за међународно право), 14. децембар 2010.

законом дато овлашћење. Њихово постојање је моћна, али обмањујућа правна фикција“.²⁴

Чак је и Педи Ешдаун током свог мандата признао да ауторитет његових одлука проистиче само из њиховог прихватања од стране грађана БиХ рекавши: „Ако нека одлука коју донесем буде одбијена, мој ауторитет нестаће као јутарња роса”.²⁵ Другим ријечима – ако прође, прође. А ако не прође, нема примјене одлуке високог представника.

Високи представник није наметнут БиХ, него је успостављен међународним споразумом, Анексом 10. Дејтонског споразума, који су потписале Република Српска и Федерација Босне и Херцеговине и остале потписнице Дејтонског споразума. Анекс 10. је једини извор овлашћења високог представника.

Бивши британски амбасадор у БиХ Чарлс Крофорд, који је помогао у креирању „бонских овлашћења“, написао је: „Колико видим, бонска овлашћења немају никакав стваран правни основ. Изродила су се у међународно политичко блефирање у игри моћи, коју су високи представници узастопно умотавали у правнички језик да би цијела ствар изгледала импозантно и неизбјежно“.²⁶

Незамисливо је да би Република Српска и друге потписнице Анекса 10. пристале да буду лишене управо оних демократских права на владавину из Устава БиХ (Анекс 4.) тако што би високом представнику дале тако широка аутократска овлашћења. Потписнице Анекса 10 ниједном одредбом нису му ни дале таква овлашћења.

²⁴ Tim Banning, *The 'Bonn Powers' of the High Representative in Bosnia Herzegovina: Tracing a Legal Figment*, *Goettingen Journal of International Law* 6 (2014) 2, 259-302, на 302.

²⁵ Ed Vulliamy, *Farewell, Sarajevo*, *The Guardian*, 2. новембар 2005, стр. 10, цитирано у: Knoll, 298.

²⁶ Charles Crawford, *Bosnia: the Bonn Powers Crawl Away to Die*, видјети на адреси: charlescrawford.biz/2011/07/05/bosnia-the-bonn-powers-crawl-away-to-die/

Такође се мора истаћи да ауторитет у погледу тумачења из члана 5. Анекса 10 ни издалека није толико широк колико високи представник тврди. Тај ауторитет почиње и завршава Анексом 10. Дејтонски споразум недвосмислено ограничава његово право тумачења „на терену” на Анекс 10, чији је назив „Споразум о цивилној примјени мировног рјешења”. У Анексу 10. се каже: „Високи представник је крајњи ауторитет на терену у погледу тумачења **овог споразума о цивилној примјени мировног рјешења**”. Дакле, како др Барош примјеђује, члан 5. Анекса 10 „јасно ограничава интерпретативни ауторитет дат Високом представнику на тумачење управо овог Анекса, а не цјелокупног Дејтонског споразума”.²⁷ Иначе, високи представник се уопште не помиње у тексту Дејтонског споразума. Само се у његовом члану 8. наводи: „Стране поздрављају и подржавају постигнуте договоре у вези са спровођењем овог мировног рјешења, укључујући нарочито оне који се тичу цивилног (невојног) спровођења, као што је наведено у Анексу 10. овог Споразума, и међународних полицијских снага, као што је то изложено у Анексу 11. овог Споразума. Стране ће у потпуности поштовати и радити на испуњавању у њима преузетих обавеза.”

Упркос недвосмислености Дејтонског споразума у овом погледу, Високи представник је упорним понављањем, убиједио неке да је високи представник „врховни ауторитет” у погледу Дејтонског споразума у цјелини. У свом обраћању Савјету безбједности УН, 8. маја 2019. године, последњи високи представник Валентин Инцко још једном је изнио тврдњу да му је Дејтонским споразумом дат „врховни ауторитет да тумачи Дејтонски споразум”. Понављање лажи не може постати истина ни право.

Ова тврдња једноставно није тачна. Супротна је јасном

²⁷ Мирослав Барош, *The High Representative for Bosnia and Herzegovina: A Requiem for Legality*, EJIL: Talk (блог Европског часописа за међународно право), 14. децембар 2010.

слову Анекса 10. и другим одредбама Дејтонског споразума. Дејтонски споразум утврђује специфичне механизме тумачења и за многе друге одредбе. На примјер: Анекс 1А - Споразум о војним аспектима мировног рјешења утврђује да је „командант ИФОР-а врховни ауторитет на терену у погледу тумачења овог споразума о војним аспектима мировног рјешења”. Бројни други примјери могу се наћи у анексима 1Б, 2, 3, 4, 5, 6, 7 и 8.

Дакле, поред Анекса 10, јасан текст осталих одредби Дејтонског споразума недвосмислен је - високи представник **нема** овлашћење да тумачи Дејтонски споразум изван Анекса 10.

Узевши у обзир да бонска овлашћења немају правни основ, да је њихова употреба довела до кршења људска права грађана БиХ и фундаменталних начела међународног права утврђених важећим уговорима и међународним обичајним правом, може се закључити да примјена тих овлашћења не може имати никакво обавезујуће правно дејство нити обавезујућу снагу ни по кога.

2.3. Лажни високи представник Кристијан Шмит

Као што је наведено, високи представник као појам не помиње се у Дејтонском споразуму. Он постоји само у Анексу 10. који је једина основа за дјеловање високог представника и то искључиво као представник страна-потписница Анекса 10. (међу којима је и Република Српска) које су и тражиле именовање само једног, јер се наводи једнина, а не множина када је у питању тај помоћник страна потписница. Иначе, после првог високог представника Карла Билта, сви остали високи представници закључно са последњим Валентином Инцком, постојали су по инерцији, без тражења страна потписница Анекса 10., али их је ипак потврђивао Савјет безбједности УН. Он није „високи представник међународне заједнице“ и нема никакву надлежност за цијели Дејтонски споразум. То може да види свако ко прочита Дејтонски споразум.

Дакле, стране су потписале Анекс 10. У коме пише: „Стране траже постављање високог представника који ће бити именован у складу са релевантним резолуцијама Савјета безбједности Уједињених нација“ (члан 1.2.) , а добиле су саопштење: „Данас су у Сарајеву амбасадори земаља чланица Управног одбора Савјета за провођење мира (*Peace Implementation Council* – ПИЦ) службено именовали Кристијана Шмита за сљедећег високог представника у Босни и Херцеговини, након што га је за то мјесто кандидовала Њемачка.“ То је 27.маја 2021. објављено као амбасадорско саопштење (без Русије) на сајту канцеларије високог представника у Сарајеву. Апсолутно није могуће примјеном Анекса 10. именовати Кристијана Шмита за високог представника, јер није постојало тражење Републике Српске ни других страна потписница Анекса 10.за његово именовање, напротив Република Српска је закључцима Народне скупштине од 10. марта 2021. изричито навела да „не може прихватити наметање било које личности за високог представника“. Кристијан Шмит нема ни потврду Савјета безбједности УН како прописује Анекс 10. У члану 1.2. У Анексу 10. не помиње се никакав ПИК, ни Управни одбор, а поготово нема никаквих амбасадора у БиХ који „службено именују високог представника“. Не постоји ни право Њемачке да кандидује високе представнике. Зато је Кристијан Шмит лажов и преварант као и они који га подржавају и титулишу као високог представника. Амбасадори акредитовани у БиХ прекршили су и Бечку конвенцију о дипломатским односима која не дозвољава мијешање у унутрашње ствари земаља које их прихвате као представника стране државе. Треба знати да је име Кристијана Шмита ипак било на дневном реду сједнице Савјета безбједности УН одржане 22.јула 2021., али „амбасадорско именовање“ Кристијана Шмита није потврђено, јер је добио само 2 гласа и 13 уздржаних. Зато се Кристијан Шмит и не помиње у резолуцијама Савјета безбједности УН ни 2021., 2022., 2023. ни 2024. године, ни као високи представник, ни као име и презиме. Може се провјерити на сајту УН.

Због лажног представљања и противправног дјеловања Кристијана Шмита, српски члан и предсједавајућа Предсједништва БиХ Жељка Цвијановић 11. јула 2023. године упутила је писмо Генералном секретару УН Антонију Гутјерешу којим тражи да достави „**одлуку Савјета безбједности Уједињених нација о именовању њемачког дипломате Кристијана Шмита на мјесто високог представника у Босни и Херцеговини у складу с Анексом 10. Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини из 1995. године**”. Одговор је услиједио 14. јула 2023. и примјер је изврдавања да се одговори на јасно постављено питање, па Гутјереш потписује нешто што су му други написали: „У вези имплементације цивилног дијела Мировног споразума у Босни и Херцеговини желим вас подсјетити да Уједињене нације нису потписници Дајтонског мировног споразума нити су чланови ПИК-а (Савјета за имплементацију мира), релевантног тијела за именовање Високог представника за БиХ. Документи Савјета безбједности су јавности на располагању у службеном документацијском систему УН-а на адреси <https://documents.un.org>.“

Међутим, након детаљне претраге докумената Савјета безбједности УН доступних у његовој онлајн бази података, може се пронаћи само један документ који се односи на „Шмитово (не)именовање“. Односи се на записник са сједнице Савјета безбједности УН 8823, одржане у четвртак, 22. јула 2021. године у 15.00 сати, из којег се види да једини нацрт резолуције за именовање Шмита који је достављен на гласање (број С/2021/667) није усвојен, будући да је резултат гласања био два гласа за и 13 уздржаних”.

Ако је Гутјереш у праву – да је „управни одбор ПИК-а релевантан за именовање високог представника“ не наводећи из које одредбе Анекса 10. проистиче та „релевантност“, онда Жељка Цвијановић поново пита: „Било би логично да питамо УН зашто су они губили вријеме и резолуцијама Савјета

безбједности УН потврђивали именовања читавог низа високих представника, ако с тим немају ништа? Чему онда служи ваша база података у којој постоје одлуке ранијих именовања? Да ли су узурпирана нечија права и бавили се послом који им не припада? И зашто су, примјера ради, ставили на дневни ред именовање Кристијана Шмита, које успут речено, није успјело добити подршку Савјета безбједности УН ако с тим немају ништа? Шта то значи у контексту одлуке Уставног суда БиХ, ако је тачно то што одговарају из УН, с обзиром на то да је тај Уставни суд БиХ 2006. године рекао да високи представници морају бити верификовани у Савјету безбједности?“

2.4. Покушај конституционализације насилно извршених промјена уставне стуктуре БиХ

Неуставна структура БиХ као посљедица интервенционизма ОХР-а била је брига не само дијела међународне заједнице у Сарајеву, већ и структура Европске уније и других западних земаља. Када су без икаквог правног основа, одлукама високих представника наметани закони или власти присиљаване да доносе законе без уставног основа, ступила је на снагу „накнадна памет међународне заједнице“, односно њеног дијела оличеног у високом представнику или већини чланова Управног одбора Савјета за имплементацију мира, познатијег као ПИК. Иначе, тај Савјет се састоји од 55 чланова земаља и организација као самоизабраног тијела самоизабраних земаља и организација без утемељења било каквих надлежности - ни по Дејтонском споразуму, нити по резолуцијама Савјета безбједности Уједињених нација. ПИК се састајао пет пута - у јуну 1996. у Фиренци; у децембру 1996. поновно у Лондону; у децембру 1997. у Бону; те у децембру 1998. у Мадриду и задњи пут у мају 2000. године у Бриселу.²⁸

²⁸ Савјет за имплементацију мира, није се састао још од 2000. године, а данас егзистира само његов Управни одбор који чини 10 земаља - међу осталим Канада, Јапан и Турска као представник Исламске конференције,

Након 2000. године, састаје се само Управни одбор ПИК-а, све чешће на нивоу амбасадора у Сарајеву. Одавно нема сагласности о оцјени стања у БиХ, што се исказује у расправама на дводневним засједањима Управног одбора, али то изостане у тексту коминикеа. Једино Руска Федерација издвоји свој став по неком питању или чак и не прихвати цијели коминике који унапријед напише ОХР. Након што је на сједници Савјета безбједности УН 22. јула 2021. одбијен приједлог резолуције Руске Федерације и Народне Републике Кине да се Кристијан Шмит именује за високог представника у БиХ, али на период од годину дана и без кориштења „бонских овлешћења“, Руска Федерација најавила је да више неће учествовати на састанцима ПИК-а.

Због тога су покретани и покушани процеси уставних промјена - да би се неуставно стање накнадно легализовало. Била су два таква пакета уставних промјена: „априлски“ из априла 2006. године и „бутмирски“ крајем 2009. године. „Априлски пакет“ уставних промјена није добио потребну двотрећинску парламентарну већину, а „бутмирски пакет“ није ни стигао у парламентарну процедуру. Од тада, не говори се више о тим уставним промјенама, надајући се да ћутање значи непротивљење и опстанак *statusa quo*. Које то одговара? Само бошњачким структурама и дијелу међународних чиновника у Сарајеву. Када је Саша Магазиновић, посланик из СДП БиХ, поново покренуо усвајање априлског пакета, то је одбијено не само од српске јавности, већ и СДА којој не одговара таласање. Зашто? Одговор је једноставан - ако су све садашње надлежности које има ниво БиХ уставне, онда нема потребе мијењати и допуњавати Устав БиХ.

Захтјев Магазиновића је још једна директна потврда да су све надлежности мимо оних које Устав БиХ изричито даје

а нема представника Србије и Хрватске као потписница Дејтонског споразума.

нивоу БиХ, сада НЕУСТАВНЕ, укључујући индиректне порезе, одбрану, Високи судски и тужилачки савјет, Суд и Тужилаштво БиХ, полицијске снаге, обавјештајне службе и низ других, те да су и сва министарства, изван Устава БиХ. Када је ријеч о министарствима на нивоу БиХ, по Уставу БиХ она нису ни предвиђена. У члану 5. Устава БиХ под називом „Предсједништво“, постоји тачка 4. под називом “Савјет министара“ који има третман помоћног тијела самог Предсједништва БиХ које је по Уставу не само колективни шеф државе, већ и њен извршни орган који има уобичајене надлежности које припадају владама у класичним парламентарним системима. Ово зато што су Устав БиХ као Анекс 4. Дејтонског споразума писали амерички правници по узору на Устава САД по коме је Предсједник САД извршни орган државе. Дакле, Савјет министара није никаква „влада БиХ“, јер има исти ранг као што га има и друго помоћно тијело Предсједништва БиХ – Стална комисија за војна питања – по члану 5. тачка 5. Устава БиХ. Да се вратимо на Савјет министара и његов састав. У Уставу БиХ пише: „Предсједништво предлаже предсједавајућег Савјета министара који преузима дужност након што Представнички дом да своју сагласност. Предсједавајући предлаже министра спољних послова, министра спољне трговине и друге министре према потреби, који преузимају дужност након што Представнички дом да своју сагласност.“ Као што се види, Устав не предвиђа постојање министарстава БиХ, па преостаје да се обављање послова за наведена два министра, (и друге министре ако буде било потребе), организује као стручна служба, или да се на примјер стручни послови за министре обављају у оквиру службе Предсједништва БиХ. Постојање „министарстава Босне и Херцеговине“ није по Уставу БиХ и тешко да би се то могло образложити тумачењем члана 5.5. Устава БиХ.

У Уставу пише да ће поред ова два министра Савјет министара као помоћни орган Предсједништва БиХ имати и друге министаре ако буде било потребно. То не значи да се

таква „потреба“ може десити прије него што се измјенама и допунама Устава БиХ створи уставни основ за увођење и других министара у састав Савјета министара. Да подсјетимо, сада у Савјету министара егзистира девет министара са посебним министарствима. Поред спољних послова и спољне трговине, БиХ има и министре: одбране, безбједности, цивилних послова, комуникација и транспорта, правде, људских права, финансија и трезора.

2.5. Покушаји уставних промјена

„Пакети уставних промјена“ садржавали су формуле за конституционализацију (поустављење) извршених интервенција у Устав БиХ и дејтонску структуру.

АПРИЛСКИ ПАКЕТ је садржавао бројне амандмане за промјену Устава БиХ којима би Босна и Херцеговина добила нове надлежности којих није било, а ни данас их нема у тексту Устава. Између осталог, као надлежности БиХ наводе се:

- **одбрана и безбједност** (што доказује да су изван уставног система БиХ закони о одбрани, оружаним снагама, о успостављању СИПА, министарства одбране и безбједности);

- **успостављање и функционисање Суда БиХ и Тужилаштва БиХ** (будући да нема уставног основа за „правосуђе БиХ“ јер је исто у искључивој надлежности ентитета, садашњи Суд и Тужилаштво БиХ немају уставни основ за постојање);

- **остале надлежности које се уређују законом** (оваква одредба отвара неограничене могућности да Парламентарна скупштина доношењем закона додаје надлежности нивоу БиХ).

Поред тога, „априлским пакетом“ уводиле би се и надлежности ПОДИЈЕЉЕНЕ између БиХ и ентитета, а обухватале би:

- порески систем

- изборни процес
- правосуђе
- пољопривреду
- науку и технологију
- екологију
- локалну самоуправу

Све наведене надлежности, према Уставу БиХ, **НЕ** припадају нивоу БиХ, осим изборног закона по коме се бирају само чланови Предсједништва БиХ (члан 5.1.а) и посланици у Представничком дому – члан 4.2.а. Устава БиХ. Уставни основ не постоји за надлежност Централне изборне комисије (ЦИК) на нивоу БиХ за цјелокупан изборни процес и његово регулисање. То значи даје сада „Изборним законом БиХ“ узурпирана надлежност ентитета да уређују и организују изборе за предсједника и потпредсједнике Републике Српске, посланике у Народној скупштини Републике Српске, локалне изборе на којима се бирају одборници и начелници општина и градова. Републици Српској припада и надлежност да регулише избор делегата у Вијеће народа у Парламентарној скупштини на нивоу БиХ. Тако је и за други ентитет, Федерацију БиХ.

Убирање ПДВ-а и систем индиректног опрезивања такође је очигледна узурпација надлежности ентитета којом су нивоу БиХ противуставно додијељени изворни приходи. И код ових подијељених надлежности на крају се додаје **„остале надлежности које се уређују законом“**.

Врло важна одредба у априлским амандманима била је: **„Надлежности које су пренесене на државу могу се вратити назад ентитетима уз једногласан пристанак државе и оба ентитета.“** Овим би се у систем споразумијевања о надлежностима увела „држава“ БиХ, иако у садашњем уставном

тексту нема никакве назнаке да тај ниво одлучује о уставним промјенама, прије него што на дневни ред дође разматрање амандмана као последица споразума ентитета о промјени устава. Такође, овакво рјешење би апсолутно значило да неће никада бити поврата надлежности ентитетима, јер би бошњачка страна то увијек онемогућила. Најважнији закључак јесте да ово питање сада није регулисано Уставом и да све надлежности које су на разне начине пренесене на ниво БиХ нису трајне, те да ентитети могу поново преузети своје надлежности на начин како то одлучи њихов законодавни орган.

Још једна одредба „априлског пакета“ потврђује намјере централизације и унитаризације. У назив „Парламентарна скупштина“ додаје се одредница „Босне и Херцеговине“ које сада нема, па Парламентарна скупштина, Представнички дом, Дом народа, по називу нису органи „Босне и Херцеговине“ за разлику од Предсједништва БиХ, Уставног суда БиХ и Централне банке БиХ.

По Уставу БиХ само та три органа спадају у органе БиХ, а Парламентарна скупштина са два дома због врло ограничене надлежности нивоа БиХ и немају ту одредницу. „Априлски пакет“ предвидио је да „Парламентарна скупштина БиХ“ буде „носилац законодавне власти у Босни и Херцеговини“, уопште и не помињући законодавну надлежност ентитета и кантона у Федерацији БиХ.

Одредницу „БиХ“ нема ни Савјет министара који није никаква „влада БиХ“ како често погрешно титулишу тај скуп два министра – спољних послова и спољне трговине плус предсједавајући. Наиме, у поглављу „Предсједништво БиХ“ које је ИЗВРШНИ ОРГАН власти на нивоу БиХ, Савјет министара помиње се у подтачки 4. и има статус помоћног органа, баш као и Стална комисија за војна питања из подтачке 5.

Да је Савјет министара „**влада**“ онда би по уставу имао посебно поглавље и посебан члан Устава, и имао тачно утврђене

своје надлежности. Овако, по Уставу БиХ Савјет министара има само надлежности:

- даје ПРЕПОРУКУ Предсједништву БиХ када оно Парламентарној скупштини предлаже буџет БиХ;

- СПРОВОДИ политике и одлуке БиХ из члана 3. тачка 1, затим тачка 4. ако Предсједништво БиХ одлучи да помогне у међуентитетској координацији и тачка 5. када ентитети одлуче о додатним одговорностима нивоа БиХ.

Надлежности које „априлски пакет“ даје Савјету министара, најбоље одређују све оно што Савјет министара **није** по садашњем важећем Уставу. Према „априлском пакету“ - „Савјет министара БиХ је институција извршне власти државе Босне и Херцеговине. Савјет министара БиХ има обавезу и одговорност према грађанима и народима Босне и Херцеговине путем Парламентарне скупштине БиХ. Предсједник Савјета министара БиХ, односно премијер и министри заједно чине Савјет министара БиХ. Предсједник Савјета министара БиХ, односно премијер, предсједава сједницама Савјета министара БиХ.“

„Априлским пакетом“ биле су предвиђене и многе друге промјене које би потпуно осакатиле надлежност ентитета, заправо Републике Српске, јер бошњачкој политици није ни битна Федерација БиХ зато што су тамо, захваљујући интервенцијама ОХР-а и ОЕБС-а, потпуно овладали структуром парламентарне и извршне власти у којој без посљедица увијек могу прегласати хрватске посланике и министре, што врло често и чине.

Не улазећи у бројне „априлске амандмане“ којима би била промијењена дејтонска структура власти у БиХ успостављањем надређености „државе БиХ“ свим другим нивоима власти, можемо констатовати да све то није било довољно незајажљивим настојањима бошњачке политике оличене у Харису Силајџићу да уведе 100% БиХ, без ентитетског гласања. Странке из Републике

Српске су тада подржале „априлски пакет“ знајући да неће проћи у Парламенту на нивоу БиХ. То је било искуство које је помогло ефикасном одупирању „БУТМИРСКОМ ПАКЕТУ“ са сличним рјешењима унитаризације и обесмишљавања надлежности ентитета и дејтонске структуре. Тако „бутмирски пакет“ није ни дошао до парламентарне процедуре, већ је сахрањен у војној бази међународних снага у којој су чланови делегације из Републике Српске били под непрестаном присмотром наоружаних војника као видом притиска и привида да се тај пакет мора усвојити, слично методама затворености као што је било у Дејтону у војној бази „Рајт – Петерсон“.

Пакети промјена нису прошли, па се приступило новим методама и покушајима измјене уставне структуре – преношењем борбе у домаћу арену, али уз помоћ „правосуђа БиХ“ – Суда и Тужилаштва БиХ, Уставног суда БиХ, и на крају – декларацијама, какву је 14. септембра 2019. године усвојио 7. конгрес Странке демократске акције, покушавајући одржати у животу макар неке поставке пропалих пакета уставних промјена. **Стварни циљ је заправо - по сваку цијену одржати неправно промијењену уставну структуру БиХ.**

2.6. Улога Уставног суда БиХ у прекрајању дејтонске структуре

Међународни интервенционизам је годинама мијењао дејтонску структуру БиХ, без формално-правне измјене Устава БиХ. Како је већ речено, високи представници су не само наметали законе и уводили нове институције, већ су мијењали уставе ентитета (Волфганг Петрич), наметањем амандмана у циљу провођења неуставне и фалсификоване одлуке о конститутивности народа на цијелом простору БиХ. Циљ је свакако био централизација и унитаризација преносом надлежности, а инструменти су били не само ОХР, већ и Уставни суд БиХ.

Све институције на нивоу БиХ, а посебно оне створене уплитањима високих представника биле су под његовим ужасним притиском и контролом. Илустрацију представља налог који је издао високи представник Кристијан Шварц Шилинг, као „неприкосновени ауторитет и тумач свеколиког права“, а која гласи: „Сваку радњу коју предузме било која институција или орган у Босни и Херцеговини у циљу успоставе домаћег механизма контроле одлука високог представника донесених према његовом међународном мандату, високи представник ће сматрати покушајем да се угрози provedба цивилних аспеката Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, и сама по себи ће се сматрати понашањем којим се угрожава таква provedба. Без обзира на било коју супротну одредбу у било којем закону или другом правном акту у Босни и Херцеговини, било који поступак покренут пред било којим судом у Босни и Херцеговини, којим се оспорава или доводи било како у питање једна или више одлука високог представника, прогласиће се недопустивим осим ако високи представник изричито не да своју претходну сагласност. Ради отклањања сумње, овим се изричито изјављује и указује да је овдје садржане одредбе Налога, сваку појединачно и све заједно, утврдио високи представник према свом међународном мандату и да стога не подлијежу изношењу пред ни одлучивању од стране судова Босне и Херцеговине ни судова њезиних ентитета или било гдје другдје, те да се ни пред којим судом, никада, не може покренути поступак у вези са обавезама чије извршење из њих проистиче.“²⁹

Из овакве формулације извире огромна несигурност и страх од преиспитивања неправних аката високих представника и њихове канцеларије (ОХР).

Такав је случај и са Уставним судом БиХ на чији је рад високи представник увијек имао пресудан утицај. Најочитији примјер продорног уплитања високог представника у Уставни

²⁹ Налог Високог представника Уставном суду БиХ и свим другим органима у БиХ, 23.3.2007. године

суд БиХ је његова одлука из 2006. године - која је и даље на снази - којом је забрањен сваки поступак пред Уставним или било којим другим судом који „на било који начин оспорава једну или више одлука високог представника“.³⁰

Примјер формирања Суда БиХ од стране високог представника је поучан. Устав БиХ, како наводи Кризна група, „додјељује питања правосуђа ентитетима, осим државног Уставног суда“.³¹ Пренебрегавајући ову чињеницу, високи представник је одлуком из 2000. године донио закон о формирању Суда БиХ. Упркос очигледној неуставности, Уставни суд БиХ је подржао закон одлуком донесеном гласовима 5:4, зато што су три стране судије Уставног суда гласале као блок заједно са двојицом бошњачких судија, и заштитиле креацију високог представника. Један од тих судија касније је писао да је постојао „прећутан договор између Суда и високог представника да Суд ... увијек потврђује меритум његових закона...“³².

Тако је, умјесто да у складу са чланом 6.2.3. Устава БиХ, „подржава (штити) овај Устав“, Уставни суд БиХ штитио и подржавао неправне одлуке Високог представника. Притом, Уставни суд БиХ никада није био независан од високог представника, што је и учинило немогућим успјешно оспоравање његове неуставне централизације БиХ.

Тачку ослонаца оних који оправдавају неовлашћено дописивање Устава БиХ путем одлука Уставног суда БиХ представља поштовање „одлука институција Босне и Херцеговине“ из члана 3.3.б. Устава БиХ. Пошто је Уставни суд БиХ институција БиХ, а његове одлуке коначне и обавезујуће,

³⁰ ОХР, Наредба о спровођењу Одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине у апелацији Милорада Билбије и др. бр. АП-953/05, 23. март 2007.

³¹ Извјештај МКГ из 2014. стр. 27.

³² JOSEPH MARKO, FIVE YEARS OF CONSTITUTIONAL JURISPRUDENCE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, European Diversity and Autonomy Papers (јули 2004), стр. 17. и 18.

тиме се мисли обезбиједити трајност неуставне структуре створене одлукама високих представника и Уставног суда БиХ. За такве експерте небитно је што нису имали никакав правни основ за промјену дејтонске структуре БиХ.

Дејтонски аутори Анекса 4, нису ни претпостављали да ће Уставни суд БиХ, као једини судски орган поменут у Уставу БиХ, бити толико креативан у „тумачењу Устава“, да ће својим одлукама мијењати уставну структуру успостављену међународним споразумом. О таквом раду уставних судија за које Устав БиХ предвиђа да се ради о „истакнутим правницима високих моралних квалитета“, важно је и свједочење Недима Адемовића, шефа кабинета предсједника Уставног суда БиХ, који је поводом изласка „Коментара Устава БиХ“ (издавача Конрад Аденауер штифтунг, Сарајево), дао интервју сарајевском „Ослобођењу“³³. Одговарајући на бројна питања, Адемовић директно и јасно потврђује кршење Устава БиХ као дијела међународног Дејтонског споразума и то одстране судија Уставног суда БиХ који су били задужени да штите тај Устав. На питање: „Како оцјењујете данашње уставноправно уређење БиХ, а да уставни текст није пратио ове промјене?“, Адемовић одговара: **„Уставноправно уређење не одговара формалном уставном тексту.** Оно се интензивно развијало и мијењало од Дејтона до данас, а уставни текст није пратио ове промјене. Највећи јаз постоји у области подјеле надлежности између државе и нижих административно-територијалних нивоа власти, као и у области тзв. финансијског устава.“ На питање: „Какве су могућности за промјене Устава БиХ?“, Адемовић одговара: „Нажалост нисам велики оптимиста. Ако процјењујемо искуство из минулог периода, увиђамо да је **уставноправни развој био искључиво посљедица међународног интервенционизма.**“ На питање: „Какву улогу има Уставни суд БиХ када је у питању развој уставноправног уређења?“, Адемовић одговара: „Уставни суд

³³ Ослобођење, Сарајево, 24.април. 2010. године

БиХ је једна од најуспјешнијих институција и пројеката у БиХ. **Уставни суд БиХ је дао је легитимитет многим наметнутим законима**, успостављао је баланс између суверенитета БиХ и међународне управе“.

Безочно и дрско признање кршења Дејтонског споразума и дописивања Устава БиХ, најбоља је илустрација неправног и неуставног дјеловања судија Уставног суда БиХ, по формули: два Бошњака и три странца прегласају два Србина и два Хрвата. Двије кључне одлуке Уставног суда БиХ настале су на овај начин.

ПРВА је такозвана „Одлука о конститутивности Бошњака, Срба и Хрвата на простору цијеле БиХ“, а не на територији ентитета како је прописао Устав БиХ регулишући избор **српског члана** Предсједништва у Републици Српској, а **бошњачког и хрватског члана** у Федерацији БиХ, као и **српских делегата из Српске** у Дом народа, **односно бошњачких и хрватских из Федерације** у тај Дом на нивоу БиХ. Алија Изетбеговић као подносилац апелације на основу које је дошло до такозване „одлуке о конститутивности“, унапријед је знао каква ће бити одлука. О томе у свом издвојеном мишљењу у Одлуци У 5/98, судија Уставног суда БиХ Мирко Зовко пише: „Дошло је до одлуке коју је крајем 1998. године “крајње неопрезно”, али тачно, прогнозирао подносилац захтјева (Алија Изетбеговић) када је рекао у једном интервјуу дневном листу “Аваз”: „**За одлуку нам је потребно пет гласова, три странца ће највјероватније гласати за нас, што значи да ћемо имати у најгорем случају пет гласова**”.³⁴ Алија Изетбеговић је дакле већ 1998. године знао каква ће одлука бити донесена у јулу 2000. године, а знао је да за њу неће гласати ни судије из реда Срба и Хрвата. За спорну одлуку су били двоје судија из реда Бошњака (Касим Бегвић и Азра Омерагић) и два судије странца (Јозеф Марко и Луис Фаворе), док је као пети глас био **прибројан** глас судије Ханса

³⁴ Уставни суд БиХ, У 5/98

Данелијуса, иако је он издвојио своје мишљење. Судија, Ханс Данелијус, гласао је за поништење тих одредби, али из другачијих разлога. У свом позитивном издвојеном мишљењу, судија Данелијус одбија „уставни принцип једнакости конститутивних народа који произилази из означавања Бошњака, Хрвата и Срба као конститутивних народа”. Анализирајући позивање на три конститутивна народа у преамбули као основе аргумента „колективне једнакости”, судија Данелијус каже: **„ова одредба не садржи никакву правну норму из које слиједе специфичне уставне обавезе”**.³⁵ Четворица судија (професори Снежана Савић Витомир Поповић, Звонко Миљко и Мирко Зовко) такође су одбила аргумент „колективне једнакости”. Дакле, већина судија одбила је аргумент који је високи представник искористио као изговор за насилне и опсежне измјене устава ентитета.

Спорна „одлука о конститутивности послужила је касније за бројна наметања амандмана на уставе ентитета и до бројних неуставних закона. Посебно је била штетна по Хрвате у БиХ, јер их је деконституисала у Федерацији БиХ одузимајући им политички значај, остављајући их у немилости већинских Бошњака. Федерација БиХ је тиме фактички постала бошњачки ентитет, јер су хрватски посланици прегласавани у федералном Парламенту, а хрватски министри у федералној Влади. Бошњаци су четири пута (2006., 2010., 2018. и 2022) изабрали Жељка Комшића као хрватског члана Предсједништва. За илустрацију треба навести да се Жељко Комшић у грађанском рату 1992-1995. године, борио на страни муслиманске Армије БиХ, која је током рата ратовала не само против Војске Републике Српске, већ и против Хрватског вијећа обране као војске Хрватске Републике Херцег-Босне. Комшића је Алија Изетбеговић, за нарочите заслуге одликовао највећим ратним одликовањем „златни љиљан“.

³⁵ *Дјелимична одлука У 5/98 III* од 1. јула 2000, Позитивно издвојено мишљење судије Ханса Данелијуса, Уставни суд БиХ („Издвојено мишљење судије Данелијуса”), 49.

ДРУГА одлука Уставног суда БиХ којом проглашава уставним Закон о суду БиХ који је наметнуо Високи представник Волфганг Петрич, 2002. године, развалио је уставну подјелу надлежности по којој на нивоу БиХ постоји само Уставни суд као специфична правосудна институција, а све остале правосудне надлежности припадају ентитетима. Посљедице су далекосежне и снажно утичу на разградњу и стабилност постдејтонске БиХ.

Уставни суд БиХ је једина правосудна институција коју је установио Устав БиХ. Па и такав, много говори о ограниченом суверенитету који има БиХ. Наиме, од укупно девет чланова – четири из Федерације БиХ бира Парламент ФБиХ, два из Републике Српске бира Народна скупштина Републике Српске (у пракси по два Бошњака, Србина и Хрвата). Три члана странца бира предсједник Европског суда за људска права у консултацији са Предсједништвом БиХ, кога не обавезује мишљење Предсједништва БиХ. Дакле, појединац-странац бира највећи број судија у Уставном суду БиХ и то из реда странаца који не морају знати ништа о БиХ, ни језик, ни правни систем у БиХ. Ово је један од доказа о ограничавању суверенитета БиХ и њених народа и ентитета. Странац, појединац, па макар он био и предсједник Европског суда за људска права бира три судије Уставног суда БиХ има већа права и значај од конституената БиХ – ентитета и народа који бирају само по двоје судија. Ни логике, ни права, ни смисла.

С обзиром да је Уставни суд само један од укупно три органа БиХ који по Уставу БиХ у свом називу могу имати одредницу „Босна и Херцеговина“, (друга два су Предсједништво и Централна банка), онда је самим Уставом дато више чланова који регулишу његов избор, надлежности и дјеловање. Члан 6.1. Устава БиХ под називом **Састав** има одредбу императивне природе (*ius cogens*) која гласи: „Уставни суд Босне и Херцеговине има девет чланова.“ У члану 6.2. под називом **Поступци** пише: „Већина свих чланова Суда чини кворум.“ У неким временима

Уставни суд БиХ није у свом саставу имао 9 чланова, али је радио и доносио одлуке гласовима већине. Поставља се питање: да ли је Уставни суд БиХ могао постојати у свом уставном капацитету ако нема 9 изабраних чланова ? Члан 6.1. не предвиђа никакве изузетке од правила „девет чланова“. Не предвиђа ни право Уставног суда да може предвидјети и регулисати изузетке од тог правила. Члан 6.2. Устава као што му и назив каже регулише само поступке. Његова формулација односи се само на кворум за одлучивање, а не и за само постојање или непотпуни састав Уставног суда. Свако тумачење не може заобићи аргументацију по којој Уставни суд БиХ постоји само ако има девет изабраних чланова. Ако их нема, онда и не може остваривати своју уставну улогу, већ само егзистирати у привременом стању, без права да одлучује о примјени Устава. Може рјешавати техничка питања, али не може одлучивати по члану 6.3. који има назив „Надлежност, Уставни суд подржава овај Устав“. Ако нема 9 чланова, онда и не може остваривати уставну надлежност. Ако чини супротно, имајући у виду само одредбу о кворуму за рад, онда излази из оквира који му је задан, а то је „подржавање устава“. Само у случају да Уставни суд БиХ има девет изабраних чланова како то прописује члан 6.1.а): „Четири члана бира Представнички дом Федерације БиХ, а два члана Скупштина Републике Српске. Преостала три члана бира Предсједник Европског суда за људска права након консултација са Предсједништвом“, онда се може примијенити одредба члана 6.4. Устава под називом „Одлуке“ – Одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.“ У сваком случају када нема девет чланова, а када остале судије доносе одлуке по члану 6.2. „Поступци“, не може се примијенити одредба 6.4. да су одлуке Уставног суда коначне и обавезујуће. Управо је протеклих година, а и сада је таква ситуација, када Уставни суд БиХ има само седам чланова, без изабраних чланова из Републике Српске, па ниједна његова одлука не може бити коначна и обавезујућа.

На ову околност указивао је Жељко Комшић, хрватски

(а заправо резервни бошњачки) члан Предсједништва БиХ. У интервјуу Федералној ТВ, 27.10.2022. изјавио је: „Уставни суд је остао већ без једног судије. Половином августа је Мато Тадић отишао у пензију. Врло брзо иде и Миодраг Симовић у пензију и остављате Уставни суд без двојице домаћих судија и онда се поставља питање како ће тај Уставни суд уопће моћи да ради.”

Од почетка дјеловања, Уставни суд БиХ је био инструмент противправне и нелегитимне ревизије Устава БиХ. То се у кључним одлукама дешавало прегласавањем четворо судија из реда Срба и Хрвата гласовима од стране троје страних судија и двоје судија из реда Бошњака. Такве одлуке су доношене на основу апелација које су упућивали бошњачки представници, прије свега предсједници СДА у вријеме када су били чланови Предсједништва БиХ. Тако је Алија Изетбеговић 1998. године поднио апелацију која је резултирала поменутом тзв. одлуком о конститутивности у предмету У5/98.

3. ЕНТИТЕТИ БиХ КАО НАЦИОНАЛНЕ ДРЖАВЕ

Подсјећамо, по Уставу БиХ као Анексу 4. међународног Дејтонског споразума, БиХ се састоји од **ДВА НАЦИОНАЛНА ЕНТИТЕТА - Републике Српске као једнонационалног ентитета Срба и Федерације БиХ као двонационалног ентитета Бошњака и Хрвата**. По уставној структури БиХ, ентитети су асиметрични – Република Српска је централизован ентитет који по Уставу има предсједника (кога бирају грађани непосредно), Владу, једнодомну Народну скупштину. Федерацију БиХ чине кантони (њих 10). То подразумијева и другачију структуру и подјелу власти између федералног и кантоналног нивоа. Федерација БиХ има предсједника и два потпредсједника које бира Представничко вијеће ФБиХ, а има и други дом – Вијеће народа, које је и дејтонска категорија (члан 5.2.д. Устава БиХ). Кантони који чине Федерацију БиХ имају значајне законодавне, извршне и судске надлежности, што Федерацију БиХ одређује као сложену државу. Устав БиХ не прави никакву симетрију власти

у ентитетима на чему су инсистирали Бошњаци и још увијек то траже, па су наметнутим Петричевим амандманима на Устав Републике Српске установљена два потпредсједника Републике Српске, без икаквих уставних надлежности или овлашћења, за разлику од потпредсједника Федерације БиХ који одлучују заједно са предсједником Федерације БиХ. Петрич је наметнуо и Вијеће народа у Републици Српској дајући му надлежности другог парламентарног дома, иако то не произилази ни из било које одредбе Дејтонског споразума и његових 11 анекса.

Уставом БиХ доследно је проведено **уставно одређење о ентитетима као националним државама** - саставницама БиХ. У избору првог Управног одбора Централне банке, Предсједништво БиХ именује три члана - два из Федерације БиХ (један Бошњак и један Хрват који дијеле један глас) и један из Републике Српске (члан 7.3. Устава БиХ). У Савјету министара највише 2/3 именују се са подручја Федерације БиХ, а „предсједавајући именује замјенике министара (који неће бити из истог конститутивног народа као њихови министри)“ – члан 5.4.б. Устава БиХ. Државност ентитета потврђују и друге одредбе Дејтонског споразума. Тако у Анексу 1 А – „Споразум о војним аспектима мировног рјешења“ као субјекте дефинише „Војску Републике БиХ, снаге Хрватског вијећа обране и Војске Републике Српске“ – параграф 7. и 8. Поједностављено речено – у дејтонске преговоре ушле су двије регуларне војске које су и формално опстале у потписаним дејтонским споразумима. Зато БиХ и није држава већ државна заједница/заједница држава. Ниједна држава не може имати двије различите регуларне војске, што уставноформално још увијек постоји. То потврђује и формулација „оружане снаге ентитета“ из Анекса 1 А којим је регулисано да „ниједан ентитет не смије пријетити или употрејевити силу против другог ентитета, а ни под каквим околностима **оружане снаге једног ентитета** не смију улазити на територију другог ентитета или боравити на њему без сагласности владе тог другог ентитета и Предсједништва Босне

и Херцеговине“ – члан 1.2. Анекса 1 А. Ово је потврђено и чланом 5.5.а. Анекса 4 . као Устава БиХ – „ниједан Ентитет не смије пријетити или користити силу против другог ентитета, а **оружане снаге једног ентитета** ни под којим околностима не смију улазити или се задржавати на подручју другог ентитета без сагласности владе овог другог ентитета и Предсједништва Босне и Херцеговине“.

Оружане снаге су и војска и полиција. Дејтонски споразум ниједном одредбом не говори о оружаним снагама БиХ, ни војсци нити полицији. Поред тога што Устав БиХ нивоу БиХ не даје никакву надлежност за одбрану и безбједност, не постоји ни уставно овлашћење Парламентарној скупштини да може законом регулисати ове двије надлежности или успоставити институције војске и полиције. То значи да не само да нема уставног основа за „министарство одбране БиХ“ ни „министарство безбједности БиХ“, већ не постоји уставни основ за било какве оружане формације на нивоу БиХ, па самим тим ни за „Оружане снаге БиХ“ и СИПА.

4. ЕКСТРЕМИСТИЧКЕ АГЕНДЕ БОШЊАЧКЕ ПОЛИТИКЕ

Бошњачка страна није никада прихватила уређење БиХ утврђено Дејтонским споразумом. О томе свједоче и изјаве истакнутих бошњачких интелектуалаца које одражавају став бошњачке политике. Тако професор **Ћазим Садиковић**, који је био и судија Арбитражног трибунала за Брчко и члан Венецијанске комисије констатује:

„Показало се да ипак Анекс 4. није Устав, тако да је БиХ током ових година била практично без Устава и као таква била је изложена пропадању, економском, политичком, демократском, моралном и сваком другом. Сада би требало урадити оно што није урађено током ранијих година, а то је да се приступи изради Устава ради напретка државе БиХ“. Поред тога изјавио

је: „треба да све снаге усмјеримо на то да креирамо Устав који ће значити снажење државе БиХ. Наш примарни циљ није Европска унија, него наш је циљ развитак државе БиХ, њено демократско уређење, њен економски напредак, а онда ће као посљедица и продукт таквог развоја доћи и Европска унија“.

Професор **Сулејман Реџић**, предсједник сарајевског „Круга 99“ каже:

“Дејтонски споразум је без имало ограничења и политичке моралности угасио тадашњу легалну државу Републику Босну и Херцеговину и лансирао Републику Српску у њеним политичким и географским координатама. То је, по мишљењима многих, био највиши облик лицемјерства твораца мировног Дејтонског споразума. Уз то, остали дио БиХ назван као Федерација је у толикој мјери децентрализован да се тешко могу проводити елементарне функције државности и на тај начин Дејтонски споразум је дао шансу снагама и центрима политичке моћи да је и даље децентрализују и слабе њене виталне функције“. С друге стране, истакао је „Република Српска је у цјелости центраизована и једноставније може да остварује своје функције, преузимајући веома често и функције државе БиХ.“

Реџић не објашњава које то функције „државе БиХ“ преузима Република Српска и како је дошао до таквог закључка. Реџић сматра да постоје различита мишљења и ставови у вези с постизањем одрживог рјешења за БиХ. Једно је да се БиХ преуреди по новим принципима и да се при томе неутрализује политичко дјеловање ентитета на добробит државе БиХ „што је веома тешко извјесно због непостојања политичке воље и нараслих националистичких дјеловања у готово свим дијеловима БиХ. Или, једно од рјешења јесте и покушај повратка на Устав Републике БиХ у преддејтонски период“, казао је Реџић, додајући да је Дејтонски споразум таква творевина да га је изузетно тешко мијењати из перспективе након 16 година“.³⁶

³⁶ Дневни аваз, 21.11.2011.

Професор Уставног права **Един Шарчевић** наводи: „Анекс 4 важи као привремени регулативни акт који одржава провизориј уставног стања недовршеном социјално-политичком феномену. Све три споменуте карактеристике, етнизација босанскохерцеговачког уставотворца, интернационализација уставног права и успостављање привременог уставноправног провизорија“³⁷

Уз Бошњачке политичаре стају неријетко и странци који подржавају њихову агенду, па тако **Марко Атила Хоаре**, британски историчар, бивши службеник за истраживање при Тужилаштву Хашког трибунала, који је учествовао у изради оптужница против српских оптуженика, у једном интервјуу наводи: „Босна је де факто подијељена као резултат Дејтонског споразума, и ова подјела је све пунија и тежа како године пролазе. Уколико босански патриоти не развију стратегију да пониште Дејтонски споразум, вјерујем да би Република Српска једног дана могла постати самостална држава. Сматрам да босанске патриоте требају да нападну Дејтонски споразум баш тамо гдје их нико не може зауставити, треба се раставити [расформирати] систем кантона пошто овај споразум осакаћује Федерацију Босне и Херцеговине. Треба се водити кампања да се подручја са бошњачком већином и мијешани кантони споје заједно, те да се формира један центар из којег би се могла градити јака босанска држава. Тиме би се започео процес ревизије Устава у смјеру којим би се заобишао вето Републике Српске.“³⁸

³⁷ Един Шарчевић, професор, Правни факултет, Лајпциг, „Дејтонски устав: карактеристике и проблеми“

³⁸ Bosnjaci.net, 24. јуни 2010. године

4.1. Декларације бошњачке Странке демократске акције

Још од **Исламске декларације** Алије Изетбеговића из седамдесетих година прошлог вијека, тежња за исламизацијом друштва на просторима данашње БиХ непрестани је мотив и водила бошњачке политике. Потреба и жеља за доминацијом над цјелокупним друштвом у БиХ заснована је на идеји о бројчаној супериорности Бошњака, која у потпуности занемарује права осталих народа који са њима чине државну заједницу БиХ.

Наведене тежње потврдила је и **Програмска декларација Странке демократске акције усвојена је на 7. конгресу одржаном у Сарајеву 14. септембра 2019. године**, у којој бошњачко политичко руководство исказује јасне захтјеве:

- Позивање на трансформацију БиХ која је у супротности са Дејтоном:

„Наш **примарни и дугорочни циљ** је усвајање устава којим би Босна и Херцеговина била дефинирана као демократска, регионализирана, правна и социјална држава под називом **Република Босна и Херцеговина са три нивоа власти: државни, регионални и локални са градом Сарајевом који је политички, административни, културни и економски центар Босне и Херцеговине.**“

КОМЕНТАР: Према изложеном, намјера СДА је да се избришу ентитети као конституенти дејтонске структуре БиХ, да Сарајево буде јединствен град који ће обухватити и Источно, Српско Сарајево.

- Реформа постојећег Устава БиХ:

„Подржат ћемо реформе које су у интересу свих грађана Босне и Херцеговине и које воде **јачању функционалне државне структуре.**“

КОМЕНТАР: Умјесто високо децентрализоване државне

структуре какву прописује Дејтонски споразум и Устав БиХ, изражена је намјера јачања структуре БиХ, чиме се драстично крши међународни дејтонски уговор, а да би се то замаглило, додаје се да:

„будућа рјешења морају задовољити принцип пуне равноправности народа и грађана **на сваком дијелу државе Босне и Херцеговине**“

КОМЕНТАР: Ово указује на противуставну и екстремистичку тежњу за доминацијом већинског народа, будући да су Бошњаци, према фалсификованом попису становништва из 2013. године, апсолутна већина (50,1 %). Како бошњачка политика види равноправност „народа и грађана“ илуструје изјава Бакира Изетбеговића упућена Хрватима: „правити окове једном народу који је троструко или четвоструко бројнији, правити му блокаде по мени није добра ствар. Ако се буду окови стављали на руке најбројнијег народа у БиХ, **ако му се не буде дало да дође до онога што је изгласао на изборима, онда ће се и тај народ организовати на начин да те блокаде у будућим циклусима сигурно разбије, да их уклони**”.³⁹

Ако се ове ријечи о поштовању изборне воље народа примијене на изборе 2018. године у којима су представници СНСД-а и коалиционих странака побиједиле у изборима за власт Републике Српске и за ниво БиХ, онда је јасно шта треба чинити.

Даље се у Декларацији СДА наставља:

„У **првој фази уставних реформи** подржаћемо амандманске промјене постојећег Устава Босне и Херцеговине које обезбјеђују усклађивање Устава са Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода, **успостављање Врховног суда** као институције која ће гарантовати једнаке

³⁹ Ослобођење, 21.август 2019. године

стандарде за све грађане, обезбјеђење надлежности државе у оним сегментима који су услов за прикључење Босне и Херцеговине **НАТО савезу и Европској унији**“

КОМЕНТАР: Редослијед „приоритета“ открива да је примарни циљ чланство у НАТО, јер су шансе за чланство у Европској унији, не само неизвјесне и врло удаљене, већ нису значајне за бошњачке структуре. За разлику од Декларације СДА, професор Касим Трнка, другачије је одредио прву фазу уставних промјена. У свом раду **„Специфичности уставног уређења БиХ“** пише шта треба урадити у уставним промјенама, које нису прошле у два покушаја – априлском и бутмирском пакету. Трнка наводи да треба извршити **„неопходну конституционализацију већ постигнутих реформи у области система одбране, правосудног система, система опорезивања, обавјештајноsigурносних служби и других важнијих питања која су, умјесто уставом, уређена законима.“**⁴⁰

СДА Декларацијом се тражи „ефикасно функционисање институција Босне и Херцеговине и елиминисање блокада у њиховом одлучивању“

КОМЕНТАР: Овим захтјевом се угрожава и крши право ентитетског представљања у заједничким органима на нивоу БиХ. „Блокаде“ о којима говори СДА су заправо кључни заштитни механизми конститутивних народа и ентитета који су уткани у Дејтонски споразум и који обезбјеђују функционисање дејтонске структуре. Ниједна страна која тежи тиранији не воли „препреке и блокаде“ које имају функцију провјере и контроле њихове моћи, али стране које су конципирале, учествовале у преговорима и усагласиле Дејтонски споразум, предвидјеле су опасност коју носи доминација заснована на пукој бројчаној супериорности у БиХ, те мудро уградиле механизме које СДА сада схвата као осујећивање њених настојања да доминира друштвом БиХ.

⁴⁰ Ревус, Љубљана, 2009. год.

- Инсистирање на реформи полиције:

„Инсистираћемо на **реформи полицијских снага** како би Босна и Херцеговина имала увезане, функционалне и ефикасне полицијске снаге.“

КОМЕНТАР: И овдје, СДА декларација крши Дејтонски споразум, покушавајући да на дневни ред врати неуставну реформу полиције, иако полицијски и унутрашњи послови спадају у искључиву надлежност ентитета.

- Укидање националног идентитета народа који чине БиХ:

позивањем на **„афирмацију и промоцију “босанског“ језика“**

КОМЕНТАР: У цијелом свијету, називи језика се дају по називима народа који те језике говоре, па зато не постоје језици - аустријски, луксембуршки, швајцарски, амерички, бразилски језик итд.

позивом на **„Стварање босанскохерцеговачког идентитета“**

КОМЕНТАР: Ово представља експлицитан позив да се, у коначном, поништи сва српска и хрватска култура и наслијеђе у БиХ. Од када је БиХ формирана, прије готово 25 година, никада ниједна од утицајнијих политичких странака у БиХ није извршила тако радикалан и офанзиван напад на националне традиције осталих конститутивних народа у земљи. Три конститутивна народа немају скоро ниједно заједничко виђење историје и политике, нити заједничку културу, у спорту више потенцирају сусједне државе и Турску, а БиХ само када се мора ради учешћа у такмичењима.

Стварање заједничког идентитета није могуће након грађанског рата у низу међунационалних сукоба у БиХ у задња

два вијека. Осим тога, како наводи **Роберт Купер** у својим политичким есејима: „вођење демократске државе са већинским правом гласа захтијева снажан осјећај идентитета. Демократија подразумијева дефиницију политичког заједништва. У већини случајева то се поклапа са идејом нације. Држава која своју легитимност добија одоздо, захтијева одређен ниво постовјеђивања од својих држављана. Национални идентитет државе обично стварају од сировог материјала историје, културе и језика“.

БиХ ништа од овога нема нити ће икада више имати у будућности, јер све оно што је и имало неки бе-ха предзнак заувјек је нестало у задњем рату, а још више у поратном раздобљу због нескривених и незајажљивих настојања бошњачке политике мајоризације и понижавања друга два народа.

Амерички предсједник **Доналд Трамп**, на 74. засједању Генералне скупштине Уједињених нација, 2019. године рекао је:

„Мудри лидери увијек стављају добробит сопственог народа и земље на прво мјесто“, позивајући земље широм свијета да одбаце глобализам. Будућност не припада глобалистима. Будућност припада патриотама. Будућност припада сувереним и независним нацијама, које штите своје грађане, поштују своје сусједе и поштују разлике које сваку земљу чине посебном и јединственом. Ако желите слободу, понесите се својом земљом, ако желите демократију држите се свог суверенитета. Ако желите мир, волите своју нацију“.

Ставови Републике Српске су јасни и одавно познати. **Залагање за мир, поштовање демократије кроз изборну вољу, остваривање суверенитета и аутономије Републике Српске потврђених Дејтонским споразумом и Уставом БиХ као право на мир и слободу.**

4.2. Остале активности на спровођењу „бошњачке агенде“

Само неколико активности, које су проведене на нивоу БиХ након избора 2014. године у циљу слабљења Републике Српске, илустроваће науме СДА и Бакира Изетбеговића.

- Одлука Уставног суда БиХ од 25. новембра 2015. донесена прегласавањем судија из реда Срба, да се укине 9. јануар као Дан Републике, иако је то датум с почетка 1992. године када није било рата ни БиХ као „међународно признате државе“. Образложење да се ради о вјерском празнику Светом Стефану и датуму који дискриминише Бошњаке и Хрвате, је у најмању руку несувисло, јер се у Закону нигдје не помиње св. Стефан. На такву одлуку Уставног суда БиХ, реаговао је тадашњи Предсједник Републике и сазвао састанак политичких странака из Републике Српске 29.11.2015. године ради усаглашавања заједничког одговора на тако драстично кршење права Републике Српске и српског народа. Након вишесатног састанка сви представници су потписали изјаву, али без кључног става о супростављању бошњачкој инструментализацији Уставног суда БиХ.

- Истрага Тужилаштва БиХ против посланика, чланова Комисије за референдум, предсједника и премијера Републике Српске, по својеврсном јавном налогу Бакира Изетбеговића изреченом у интервју турској агенцији Анадолија, 17. децембра 2015. године у коме се каже: „Говорећи о спровођењу одлука Уставног суда Босне и Херцеговине, рекао је да “свако у овој земљи треба да ради свој посао. Предсједништво није надлежно за провођење одлука Уставног суда и кад би оно почело да се бави туђим послом онда би амнестирао оне које су одговорни за провођење ових одлука. Свако треба да уради свој дио посла, али исто тако тужилаштво би требало да их иницира.“ Па онда Бакир, не мијешајући се у туђи посао, каже: „Мислим да би једна пресуда по члану 239. Кривичног закона Босне и Херцеговине гдје је запријеђена казна од шест мјесеци до пет година за спровођење одлука Уставног суда покренула позитиван домино

ефекат, па би сви пожурили да те одлуке проведу“, рекао је Изетбеговић, дајући јасну инструкцију Уставном суду БиХ, а Тужилаштву БиХ чак и члан закона по коме треба поступати. Знамо да су оба наводно независна органа извршила Бакирово наређење – Уставни суд покушајем забране референдума као неуставног, а Тужилаштво БиХ суманутом истрагом против посланика и функционера Републике Српске.

- Уставни суд БиХ донио је једну у низу неправних и нечасних одлука забрањујући референдум у Републици Српској јер је наводно супротан Уставу БиХ, иако се то питање уопште не третира Уставом БиХ као високодецентрализоване државне заједнице. Да не говоримо о правној природи референдума као једном од темељних инструмената демократије.

- Такав Уставни суд БиХ као политички, а не и правни орган, донио је још и одлуку о неважности резултата референдума одржаног 25. септембра 2016. године на коме су се грађани Републике Српске огромном већином гласова изјаснили о задржавању 9. јануара као Дана Републике. Неки од политичких првака СДС-а нису ни подржавали референдум, тако да нико на гласању није видио тадашњег председника Младена Босића, док се СДС-ов министар безбједности у Савјету министара Драган Мектић јавно хвалио да није ни изашао на гласање.

- Попис становништва и неутемељени резултати објављени 2015. године уз притисак бошњачких структура преко Тужилаштва БиХ, одређују СДС-ове и ПДП- министре као својеврсне помагаче такве бошњачке политике, због неспречавања које су могли остварити повлачењем из Савјета министара.

- Најпровокативнији и изузетно дестабилизујући политички корак с циљем подривања уставног статуса Републике Српске у јануару 2019. године направила је СДА, најављујући да ће од Уставног суда БиХ затражити да име Републике Српске прогласи

неуставним. То је директно кршење Устава БиХ који у члану 1. гласи: „БиХ састоји се од два ентитета, Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске“. Апсурдно је као аргумент наводити да Устав крши Устав у свом основном члану којим се дефинише Босна и Херцеговина. У тексту Устава име Републике Српске помиње се на још десет мјеста, између осталог и у одредбама којима се Народној скупштини Републике Српске дају овлашћења. Поновљена пријетња за подношењем овакве иницијативе од стране СДА је дио неумољиве кампање којом СДА напада легитимитет Републике Српске.

5. СЛОЖЕНОСТ БиХ

Постоје свједочанства како су тадашњи најважнији функционери америчке администрације промишљали о БиХ у вријеме пред дејтонске мировне преговоре. О томе говори писмо Сендија Бергера, савјетника за националну безбједност од 20. јула 1995. године, упућено Медлин Олбрајт, тадашњој државној секретарки, и осталим највишим званичницима Клинтонове администрације, у коме, између осталог, пише о приједлозима како окончати конфликт у БиХ. Независне новине под насловом: **„СЕНДИ БЕРГЕР: САД биле спремне да дозволе Републици Српској референдум о отцјепљењу“**⁴¹ пишу о томе.

Бергер у писму пише: „Ако буде неопходно, треба да притиснемо Бошњаке да дозволе Србима спровођење референдума након двије до три године, као што смо се сложили у пакету из 1993. године. Наша аргументација би била да, ако Бошњаци не могу убиједити српску популацију да је њихова будућност у реинтеграцији, нема сврхе блокирати мирно раздвајање по узору на чехословачки модел.“ Медлин Олбрајт, тадашња државна секретарка САД у одговору Сендију Бергеру од 3. августа 1995. није искључила могућност референдума о отцјепљењу Републике Српске, али је истакла да фаворизује

⁴¹ Независне новине, 23. септембар 2013.

опцију дизања ембарга на оружје Бошњацима, ваздушне ударе против Срба и предавање одговорности Бошњацима за завршетак конфликта, пишу Независне новине.

Да ли су Бошњаци уопште и покушали да убиједе Србе да је њихова будућност у „реинтегрисаној БиХ“ или су чинили све супротно од тога. И то не само у прве двије-три године мира, него и свих ових 30 година од Дејтона.

Како данас звуче изјаве попут оне Метју Палмера, в.д. замјеника помоћника америчког државног секретара, који каже: „Дејтонски споразум никад није био замишљен као фиксни оквир, него као оквир који се мијења. Но, ја сам склонији еволуцији него револуцији утјецаја тог споразума“, казао је Палмер за љубљанско Дело, те додао је Дејтонски споразум „још жив”.⁴² Могло би се рећи – ипак жив, успркос неправним „еволутивним“ промјенама наметнутим или изнуђеним од стране ОХР-а, Уставног суда БиХ и дијела међународне заједнице.

Можда се од политичке странке једног народа и може очекивати да тежи да буде доминантан елемент у земљи, али СДА је показала своју екстремистичку природу захтјевима да се сруши Дејтонски споразум који служи као темељ мира у Босни и Херцеговини већ 30 година. Сви грађани БиХ који воле мир и сви чланови међународне заједнице којима је стало до будућности Босне и Херцеговине и стабилности региона требало је да енергично осуде исказана настојања СДА и осуде њену најновију декларацију.

Међутим, када су све политичке странке из Републике Српске и Хрватски народни сабор осудили ставове изражене у декларацији СДА као намјеру мајоризације и стварања БиХ по мјери Бошњака као најбројнијег народа, онда су из СДА рекли да су „то њихови легитимни захтјеви које не мисле проводити

⁴² „Дејтонски споразум није фиксни оквир, АНП не значи чланство у НАТО-у“, Klix.ba, 2. септембар 2019.

никаквим насиљем, већ да унутрашње проблеме и отворена питања можемо и треба да рјешавамо кроз дијалог и компромис, у складу са демократским принципима“.

Након једнодушних осуда од стране политичких партија Срба и Хрвата, назор су то учиниле, млаким саопштењима, Амбасада САД, ОЕБС и забринути ОХР, указујући на непотребност и штетност СДА декларације.

Те циљеве СДА - исказане и оне прикривене (да би остао статус кво са надлежностима одузетим Републици Српској) прећутно су подржале и све друге бошњачке партије, што је и очекивано и није новост. Бошњачке намјере долазе у вријеме када СДА, у договору са неким страним амбасадама, онемогућава формирање Савјета министара задржавајући у њему стару структуру из Српске која је изгубила изборе у Републици Српској и 2014. и 2018. године, у лику три министра – Мирка Шаровића и Драгана Мектића из СДС и Игора Црнатка из ПДП. Када су вољом СДА изабрани за министре на нивоу БиХ, иако су те двије странке изгубиле изборе 2014. године, узети су да не би ометали остваривање бошњачких интереса.

У свом дјеловању Република Српска серуководила заштитом легитимних интереса и легалних права, зависно од односа снага и утицаја других фактора. Коришћени су различити механизми да би се спријечило (не)формално укидање Републике Српске, додјелјивање Брчког Федерацији БиХ, а промјенама Устава БиХ цементиране отете надлежности, укинуло ентитетско гласање и много сличних опасности. У ситуацији када је СДС имала етикету „злочиначке организације“, а у појединим хашким оптужницама и „удруженог злочиначког подухвата“, Република Српска проглашавана „геноцидном творевином која не може постојати по међународном праву“, требало је наћи пут за амортизовање таквих налета. Бошњацима је одговарао опстанак СДС-а на политичкој сцени са свим ратним хипотекама. Ричард Холбрук је понудио да странци забране СДС као злочиначку

организацију, али се томе успротивио Алија Изетбеговић. Њему тада и сину Бакиру сада, одговара постојање СДС-а чак и са промијењеним руководством, да би их могли уцјењивати ратном прошлошћу. Онда је јасно зашто су СДС и ПДП за СДА омиљени коалициони партнери и због чега их узимају у власт као вишекратне изборне губитнике у Републици Српској.

6. САВЈЕТ МИНИСТАРА НИЈЕ ВЛАДА НИТИ ОРГАН БиХ

Устав БиХ у члану 5. – „Предсједништво“, тачка 4. – под називом „Савјет министара“ каже: „Предсједништво предлаже предсједавајућег Савјета министара који преузима дужност након што Представнички дом да своју сагласност. Предсједавајући предлаже министра спољних послова, министра спољне трговине и друге министре према потреби, који преузимају дужност након што Представнички дом да своју сагласност.“

Процедура избора Савјета министара детаљније је регулисана Законом о Савјету министара БиХ, који је донесен 2003. године (Сл. гл БиХ 30/03), па допуњаван исте 2003. године (Сл. гл: БиХ 42/03), па 2006. (Сл. гл. БиХ 81/06), 2007. два пута – Сл. гл. 76/07 и 81/07. Други пут у октобру 2007. то је био закон наметнут од Високог представника. Тада је Република Српска изразила отворено противљење и неприхватање, а предсједавајући Савјета министара Никола Шпирић и министри Слободан Пухалац и Средоје Новић, повукли се са функције, док је Небојша Радмановић, српски члан Предсједништва БиХ своју функцију ставио на располагање органима Републике Српске. Ово је изазвало дотад највећу кризу у посллијератној БиХ. Одлучност власти Републике Српске коју су чинили Савез независних социјалдемократа, Демократски народни савез и Социјалистичка партија и спремност да поднесу одговорност и било какве санкције од стране Високог представника и међународне заједнице, натјерали су ОХР на одступање. Како

је свједочи тадашњи правник у ОХР-у Филип Леру-Мартин у својој књизи „Дипломатска контраофанзива: поуке из БиХ“, то одступање кроз давање „Аутентичног тумачења Високог представника“ којим су разводњена и релативизована рјешења из наметнутог закона, били су пораз од кога се ОХР више никада није опоравио. Биле су још једне измјене Закона о Савјету министара објављене у Сл. гл. 24/08.

6.1. Неуставност Закона о Савјету министара

Устав БиХ чланом 5. под називом „Предсједништво БиХ“ регулише његов избор и мандат, процедуре рада и одлучивања, надлежности као извршног органа власти на нивоу БиХ. Надлежности Предсједништва БиХ по Уставу БиХ, члан 5.3. су:

- а. Вођење спољне политике Босне и Херцеговине.
- б. Именовање амбасадора и других међународних представника Босне и Херцеговине, од којих највише двије трећине могу бити одабране са подручја Федерације.
- в. Представљање Босне и Херцеговине у међународним и европским организацијама и институцијама, те тражење чланства у оним организацијама и институцијама у којим Босна и Херцеговина није чланица.
- г. Преговарање, отказивање, те, уз сагласност Парламентарне скупштине, ратификовање споразума Босне и Херцеговине.
- д. Извршавање одлука Парламентарне скупштине.
- ђ. Предлагање, на препоруку Савјета министара, годишњег буџета Парламентарној скупштини.
- е. На захтјев, а најмање једном годишње, подношење извјештаја о расходима Предсједништва Парламентарној скупштини.

- ж. Координисање према потреби с међународним и невладиним организацијама у Босни и Херцеговини.
- з. Обављање других дужности које могу бити потребне за извршење његових обавеза, или које му додијели Парламентарна скупштина, или о којима се договоре Ентитети.

Наведене надлежности припадају извршним органима власти. У већини парламентарних система то је влада. По Уставу БиХ такве надлежности као што је наведено припадају Предсједништву БиХ. Не припадају Савјету министара кога Устав помиње само у тачки 4. тог истог члана 5. Из текста Устава БиХ произилази да је Савјет министара својеврсно помоћно тијело Предсједништву БиХ, као што тај ранг има и Стални комитет за војна питања, који је поменут у тачки 5. члана 5. Устава БиХ.

Ово врло јасно одређење положаја Савјета министара, не прати и Закон о Савјету министара Босне и Херцеговине. Прво, што тај Закон неуставно одређује Савјет министара као „**орган извршне власти** Босне и Херцеговине који врши своја права и дужности као **владине функције**, у складу са Уставом БиХ, законима и другим прописима Босне и Херцеговине.“

За разлику од Уставом одређених органа БиХ – Предсједништва, Уставног суда и Централне банке, Савјет министара у свом уставном називу нема одредницу „Босне и Херцеговине“.

Ова неуставна измишљотина о Савјету министара „Босне и Херцеговине“ као органу извршне власти и влади, у својој неуставности није смјела ићи даље, па зато Закон о Савјету министара не садржи никакве надлежности, већ се ограничава на формирање, конституисање, начин рада и одлучивања, права и дужности предсједавајућег и чланова Савјета министара, однос према другим тијелима власти у БиХ.

7. НАТО - САРАДЊА БЕЗ ЧЛАНСТВА

Програмом реформи у БиХ који је условно усвојило Предсједништво БиХ на сједници одржаној 19.11.2019. године јасно је написано датај ПРОГРАМНЕ ПРЕЈУДИЦИРА (напомена: не одређује унапријед) КОНАЧНУ ОДЛУКУ О ЧЛАНСТВУ У НАТО-у, за чије ће усвајање требати одлука Предсједништва БиХ и Парламентарне скупштине на нивоу БиХ. Уколико би српски члан Предсједништва БиХ био прегласан приликом доношења такве одлуке, он у складу са Уставом БиХ може прогласити такву одлуку штетном по витални интерес Републике Српске и упутити на КОНАЧНО изјашњавање Народној скупштини Републике Српске. Тај механизам су користили српски чланови Предсједништва БиХ из реда СНСД-а, Небојша Радмановић 3 пута и Милорад Додик досад једном. У свим тим случајевима Народна скупштина је двотрећинском већином одбијала такву крњу одлуку Предсједништва БиХ и сматра се да је она НИШТАВА. Дакле, веома је важно да у Предсједништву БиХ буде српски члан који ће штитити интересе Републике Српске и заједно са Народном скупштином спријечити доношење одлука штетних по Републику Српску. Наравно, ако српски члан Предсједништва БиХ има легитимитет, то јест да је изабран већином гласова српског народа. Није неважно ко заступа интересе народа – Жељко Комшић и Младен Иванић нису изабрани већинском вољом хрватског, односно српског народа, па им је сходно томе дјеловање било у сагласју или непротивљењу бошњачкој политици и њеним интересима. У сваком случају, прије одлуке о чланству у НАТО, Република Српска ће у складу са Резолуцијом о заштити уставног поретка и војној неутралности, одржати референдум.

7.1. НАТО и (не)стабилност

Бројни други разлози говоре у прилог оваквом одређењу Републике Српске. Када је ријеч о Сјеверноатлантском савезу, бивши стални представник Француске у НАТО пакту Габријел Робан, овако је дефинисао НАТО пакт:

„Свијет се промијенио. Некад су блокови били свуда; данас их више нема нигдје, а на свеколиком свијету, сачињеном од најразличитијих суверених нација, једино НАТО наставља да гради своју тамницу из прошлости. Његови темељи су били одбрамбене природе; данас он шаље искључиво пријетње окупацијом. НАТО је некада био хомоген и компактан, сада је постао компликован и превелик. НАТО се залагао за статус кво и једнакост снага; данас жели да наметне своју супериорност и слободу да интервенише гдје год жели. Некад је НАТО забрањивао дјеловање изван зоне држава-чланица, сада искључиво изван ње оперише. Укратко, НАТО се из одбрамбеног претворио у апарат доминације. Доминација према остатку свијета на који шири свој империјалистички утицај; доминација према државама чланицама, чија формална једнакост не може да сакрије ко је газда, а ко су вазали. Јаз између онога што је НАТО некада био и што се донекле претвара да још увијек јесте, и онога што је постао, може се једино попунити лажима. Ствар је у томе што као и свим војним савезима, и НАТО-у треба непријатељ. Некада је то био Совјетски Савез, а данас је то Русија“.

Као кључни циљ учлањења у НАТО пакт највише се наводи постизање стабилности у новим чланицама. Свједочимо какву су стабилност постигле Албанија, Црна Гора и Сјеверна Македонија, као нове чланице, у којима су друштво и народ подијељени више но икад. Како НАТО доприноси стабилности, показује и агенцијска вијест објављена 15. јула 2019. године - **АЛБАНИЈА У СТАЊУ ЛУДИЛА:**

„Бивши албански министар спољних послова и универзитетски професор Бесник Мустафај оцијенио је да се Албанија налази у стању лудила и антиуставности. Сматра да је албанска економија потонула у кризу и да то потврђује и Институт за статистику ИНСТАТ, преноси портал а1 он. „Држава је пала, власт је на кољенима. Ситуација у земљи је антиуставна. Наша економија је уништена. Када не функционишу економија,

владавина права, онда каква је ситуација ? Разумије се ово је луда ситуација.“

Ставови бившег председника Словеније Милана Кучана, изражени у новембру 2017. године на конференцији „Изазови на путу ка Европској Унији“ одржаној у Црној Гори, говоре о садашњем НАТО-у. Кучан сматра да је ситуација на Балкану и даље деликатна, прије свега јер још није довршен процес геополитичког распоређивања, пренијеле су подгоричке „Вијести“. Такође је рекао да „НАТО у који је ушла Словенија нема везе са НАТО у који је ушла Црна Гора. Тада је то можда био дио престижа, данас је НАТО постао пријетња, жандар којег се треба плашити“.

Примјери уласка Црне Горе и Македоније у НАТО, сваки на свој начин, илуструју занемаривање народне воље у доношењу одлука о чланству. У Црној Гори одлуку је донијела Скупштина 28. априла 2017. године, гласовима 46 од укупно 81 посланика.

Интересантан је коментар америчког председника Доналда Трампа дат Гласу Америке, 18. јула 2018. године. На питање новинара Карлсона: „Због чега би мој син морао да иде у Црну Гору да их брани од напада?“

Трамп је одговорио: „Разумијем шта хоћете да кажете. Ја сам поставио исто питање. Црна Гора је малена земља са врло снажним људима...“

Карлсон: „Немам ништа против Црне Горе, или Албаније...“

Трамп: „Не. Успут, они имају веома снажне људе. Имају веома агресивне људе. Могу да постану агресивни и честитам, ушли сте у Трећи свјетски рат. Све ја то разумијем, али тако су ствари постављене“.⁴³

⁴³ <https://www.glasamerike.net/a/tramp-o-nato-u-crnoj-gori-i-tre%C4%87em-svetskom-ratu-/4487962.html>

Примјер Македоније је још драстичнији. Велики ангажман НАТО савеза и бројних државника западних земаља у кампањи прије референдума одржаног 30. септембра 2018. године није био довољан да грађани Македоније изразе своје опредјељење за чланство. Према подацима Државне изборне комисије, на референдум је изашло свега 36,87% бирача од преко 1,8 милиона уписаних у бирачки списак, а позитиван одговор на референдумско питање које је гласило: „Да ли сте за улазак у ЕУ и НАТО прихватањем договора Републике Македоније и Републике Грчке?“, дало је 605.393 бирача. То није сметало да Стејт департмент саопшти да „снажно подржавају пуну примјену Преспанског споразума, који ће омогућити Македонији да заузме своје право мјесто у НАТО и ЕУ, доприносећи регионалној стабилности, безбједности и просперитету“.

Након таквих резултата референдума Македонија је промијенила име у Сјеверна Македонија и увела албански језик као други званични језик. Данас се та земља суочава са још већим националним подјелама и оспоравањима постојања македонског језика и националне историје уз опасност губљења територије у одмаклом процесу стварања велике Албаније.

НАТО је одавно изашао из оквира своје повеље и дјеловања на простору држава чланица. Ратне авантуре у Авганистану и другим ратним жариштима, показале су да се НАТО-ом покушава направити организација паралелна Уједињеним нацијама, са политичким и војним дјеловањем и то диљем свијета. Такав НАТО је супротност миру и стабилности у свијету. Зато у Европској унији већ годинама размишљају о формирању европске војске, за што се као министар одбране Њемачке, залагала и садашња председница Европске комисије Урсула фон дер Лајен. Врло критичан да не кажемо и отворен противник НАТО пакта је и амерички председник Доналд Трамп, који је више пута изразио незадовољство учешћем европских чланица у финансирању и дјеловању НАТО-а.

НАТО је организација која је проистекла из идеолошких сукоба након другог свјетског рата и као одбрана Европе од совјетског комунизма. Након НАТО-а основан је и Варшавски пакт као војно-политичка организација совјетског блока источноевропских земаља - СССР, Бугарске, Румуније, Мађарске, Пољске, Чехословачке, Источне Њемачке. Варшавски пакт је распуштен 1991. године, након тектонских промјена у Европи након рушења берлинског зида као симбола подјеле Европе на западни и источни блок. Распао се Совјетски Савез, западна Њемачка је присајединила Источну Њемачку, подијелила се Чехословачка на двије државе – Чешку и Словачку. Све државе источног војног блока постале су чланице НАТО пакта, иако је наивни Горбачов повјеровао у неискрена увјеравања америчких предсјдника да се НАТО неће ширити на те земље. Нема више комунистичких земаља у Европи, а НАТО и даље користи исту матрицу – одбрана од руског малигног утицаја.

Као реликт прошлости, НАТО не служи ни мирним односима својих чланица. Између његових чланица Грчке и Турске деценијама постоје размирице, а 1974. године Турска је извршила инвазију на независну државу Кипар коју чине два народа – Грци и Турци. Турска је заузела трећину територије формирајући посебну државу – Турску Републику Сјеверни Кипар. Сада је у фокусу сукоб Грчке и Турске око вода у ширем подручју Кипра, у којима Турска врши истраживања нафте и гаса. Чести су извјештаји о нарушавањима ваздушног простора, статуса грчке мањине у Малој Азији и васељенске патријаршије Православне цркве. Колико је НАТО пакт неефикасан показују трвења око граница између Хрватске и Словеније. Ни двоструко чланство ових земаља у НАТО и Европској Унији, није довело до договора око спорних питања неколико граничних чука на копну или у Пиранском заливу Јадранског мора. Хрватска која има хиљаду километара мора, не дозвољава Словенији излаз на слободно море, као да јој од тога зависи опстанак. Толико о Европи без граница и НАТО-у као фактору стабилности и неспорња.

У анализи бошњачког генерала Фикрета Муслимовића, под насловом - **НАТО у европској сигурности** пише: „Доласком Доналда Трампа на чело САД-а, ескалирали су трансатлански неспоразуми: (а) због Трамповог истицања да је НАТО застарио и да јењава интерес САД за НАТО, а да тежиште САД-а треба да буде Пацифик умјесто Атлантика, што је био став кога је Трамп касније кориговао; (б) због америчког изазивања трансатланских трговачких неспоразума и сукоба; (ц) појавом америчког подривања интегритета ЕУ путем подршке Брекзиту, уз савјете другим најјачим земљама ЕУ да иду путем којим је кренула Велика Британија у облику Брекзита. У таквим околностима, лидери најутицајнијих европских земаља истичу тезу да се мора трагати за европским одговорима на проблеме сигурности, смањивањем европске сигурносне овисности од САД-а, односно повећавањем амбиција у погледу способности Европе да самосталније може одговорити на сигурносне пријетње. Прије ескалације америчко-европских трговачких неспоразума, Трампове поруке о редуцирању америчког интереса за НАТО, изазвале су европски одговор у правцу изградње европског сигурносног и одбрамбеног идентитета, оснивањем оружаних снага ЕУ, што се није допало Вашингтону. Њемачка канцеларка Ангела Меркел је рекла: „Требамо радити на визији да једног дана имамо стварну европску војску“, али да европска војска „не би била супротност, него допуна НАТО-у“. Слично, предсједник Француске, Емануел Макрон је рекао: „Европа више не може да се ослања на САД када је ријеч о њеној сигурности. На нама је да преузмемо одговорност и да Европи гарантирамо сигурност, самим тим и суверенитет. “Предсједник Трамп изазива и појачава трансатланске неспоразуме који су се испољавали и много раније, посебно у вези тежих криза, као што је војна инвазија на Ирак када су америчкој стратегији у тој кризи опонирале европске земље. Неспоразуми између САД и европских партнера испољавали су се и у вези украјинске кризе и руске анексије Крима, те у вези ескалације мигрантске кризе у којој су европски десничари ближи америчким ставовима него

ставовима ЕУ. При томе треба имати у виду да Вашингтон зна да у актуелном стању односа снага, без САД-а, Европа не може дати одговоре на тешке проблеме своје сигурности.“⁴⁴

Како пишу бројни европски медији, већ неколико година у земљама Европске уније говори се о формирању европске војске. У новембру прошле године о томе су говорили Емануел Макрон:

„Нећемо моћи да заштитимо Европу уколико не будемо имали праву европску војску. Суочени са Русијом која је на нашим границама, морамо имати Европу која је способна да се брани самостално, на суверенији начин и без искључивог ослањања на САД.“

Ангела Меркел је пред Европским парламентом рекла да треба „развијати визију која ће нам омогућити да једног дана имамо праву европску војску.“ Позвала је на стварање „Европског савјета безбједности са ротирајућим предсједавањем и напуштањем принципа једногласности у доношењу одлука“. Излазак Велике Британије из Европске уније, а останак у НАТО, изазива европска подозрења да ће тиме Британија наставити игру тројанског коња у интересу САД. Амерички геополитички помак према Азији, доприноси убрзању, али и конфузији у којој се налази Европска унија и њени одбрамбено - безбједносни механизми. То ће бити важан дио преслагивања и реформисања европских структура за које су залаже Макрон, као претходном питању прије евентуалног проширења земљама западног Балкана. Све ово намеће додатну одговорност у промишљању праваца које имају земље на чекању. У ситуацији распада европске безбједносне архитектуре одустајањем и повлачењем из споразума о ракетном наоружању и очигледне дезорјентације, војна неутралност и еквилибранс према блоковима, намећу се као разумна стратегија и избјегавање постављања на прву линију ватре као судбине коју је западном Балкану намијенио бивши амерички државни секретар Џон Кери. Говорећи о

⁴⁴ <http://www.globalcir.com/2019/06/18/59142/>

растућем утицају Русије у Европи, Кери је рекао: “Када је ријеч о Србији, Косову, Црној Гори, Македонији и другима – Грузији, Молдавији, Придњестровљу - они су на линији ватре”.⁴⁵

Велику пажњу свјетске јавности изазвао је интервју француског председника Емануела Макрона, дат лондонском „Економисту“ 7. новембра 2019. године. Макрон поручује да треба разјаснити шта су стратешки циљеви НАТО-а, али и радити на јачању европске војске и стратешког дијалога с Русијом. “Европа мора да се пробуди и почне стратешки да размишља о себи као о геополитичкој сили. У противном више неће контролисати властиту судбину”, оцењује француски председник. Иако се, каже, неуморно трудио да одржи добре односе са Доналдом Трампом, Америка први пут има председника који не дели идеју европског пројекта и окренута је ка себи и Кини, сматра Макрон. Пита се и каква је будућност члана 5. Северноатлантског савеза, који предвиђа војну солидарност чланица Алијансе у случају да једна буде нападнута.

“Оно што тренутно пролазимо може се описати као мождана смрт НАТО-а. Европа се налази на ивици понора. Више не постоји никаква координација у доношењу стратешких одлука између Сједињених Америчких Држава и савезника у НАТО-у. Никаква. Имамо некоординирану агресивну акцију једне чланице НАТО-а, Турске, у подручју у којем су угрожени наши интереси”, наводи Макрон. Навео да не зна да ли и даље верује у колективну одбрану, која је један од стубова оснивачког уговора НАТО-а. “Мислим да би требало да преиспитамо реалност тога шта за САД представља НАТО-у, у светлу њихове посвећености”, додао је Макрон. Француски председник истиче да Сједињене Државе показују знакове “окретања леђа од нас”, што је председник Трамп показао изненадном одлуком да прошлог месеца повуче трупе из североисточне Сирије, без консултација са савезницима. У интервјуу за *Економист*, Макрон се осврнуо и не одбијање Француске да одобри приступне

⁴⁵ Новости.рс, 25. фебруар 2015.

преговоре Албанији и Северној Македонији. Напомиње да је изградња светски моћне, обједињене Европске уније неспојива с тиме да се сада отвара процес проширења, који, сматра, треба реформисати. “Ако постоји бојазан за тај регион, пре Македоније и Албаније ту је питање Босне и Херцеговине”, каже Макрон, наводећи да је БиХ “паклена машина” која откуцава уз Хрватску и која је суочена с проблемом повратка цихадиста.”⁴⁶ Услиједили су разни коментари на Макронове изјаве, али их није повукао.

Након ступања на дужност америчког предсједника Доналда Трампа, након што је на тај положај други пут изабран на изборима 5. новембра 2024. године, НАТО пакт је пред новим изазовима свог постојања и циљева. Трамп тражи да чланице НАТО-а за одбрамбене потребе издвајају далеко више средстава: умјесто досадашњих 2% БДП. Иако све чланице нису достигле ни тај износ, Трамп тражи издвајање 5% БДП.

Почетне и друге активности за чланство у НАТО пакту, донесене су у периоду од почетка 2001. до краја фебруара 2006. године, у вријеме власти СДС-а и ПДП-а.

Представници разних међународних структура у БиХ требали би уважавати уставно уређење и сложеност БиХ. Међутим, почесто није тако. Тако је НАТО пристрасност и мијешање у унутрашња питања БиХ, показао и на примјеру такозване војне имовине. Вијест објављена 16. августа 2018. године каже:

„НАТО штаб у Сарајеву поздравио је одлуку Уставног суда БиХ о одбацивању апелације Правобранилаштва Републике Српске о војној имовини, уз напомену да она није довољна за активирање Акционог плана за чланство (МАП). Таква одлука ће помоћи књижењу непокретне војне имовине као власништва БиХ за потребе Министарства одбране БиХ. Владавина закона и поступци извршења морају се спроводити. Донесена одлука

⁴⁶ РТС, 7.11.2019.

није довољна за активирање МАП-а, али је корак ка испуњавању услова из Талина.“

Из НАТО штаба подсјећају да књижење 57 перспективних непокретних војних локација као власништва БиХ остаје једини услов за активирање МАП-а за БиХ. “Савезници пажљиво прате дешавања и поздрављају напредак у књижењу непокретне војне имовине на БиХ. Истовремено, желе видјети да лидери у БиХ убрзају настојања ка испуњавању услова који су министри спољних послова НАТО-а поставили у Талину у априлу 2010. године како би Акциони план за чланство за БиХ могао да буде активиран што прије”, наводи се у саопштењу из НАТО штаба.

Уставни суд БиХ одбио је као неосновану апелацију Републике Српске поднесену против пресуда Суда БиХ којима је наложено да војни објекат “Велики Жеп” у Хан Пијеску буде укњижен на БиХ. Правобранилаштво Републике Српске у апелацији коју је Уставни суд БиХ одбио 6. јула навело је да је пресудама Суда БиХ о имовини у Хан Пијеску прекршено право на правично суђење из Устава БиХ и Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.⁴⁷

Након тога услиједила је Резолуција о заштити уставног поретка и војној неутралности, коју је Народна скупштина Републике Српске донијела 18. октобра 2017. године, без учешћа посланика СДС-а и ПДП-а. Тада су посланици ове двије партије начелу са предсједницима Вукотом Говедарицом и Браниславом Бореновићем, пиштаљкама и окупацијом радног простора и стола предсједништва Народне скупштине Републике Српске, онемогућили скупштинско засједање у Великој сали, па се засједање наставило у Малој сали Народне скупштине. Тако су се СДС и ПДП опредјелили против војне неутралности, индиректно подржавајући чланство БиХ у НАТО пакту.

⁴⁷ Независне новине, 16.8.2017.

7.2. НАТО као спољнополитичка стратегија Партије демократског прогреса

Орјентацију ПДП-а потврђује сајт ВИКИЛИКС откривајући депешу тадашњег америчког амбасадора у БиХ Чарлса Инглиша из маја 2008. године, којом изражава забринутост за функцију тадашњег замјеника министра одбране Игора Црнатка. У депеши Инглиш пише: **„Црнадак се доказао као снажан и проактиван српски глас када је у питању подршка агенди за придруживање НАТО пакту и америчким безбједносним интересима у Босни.“**⁴⁸

Стратегију спољне политике БиХ припремало је Министарство спољних послова и министар Игор Црнадак из ПДП-а, а усвојило Предсједништво БиХ 13. марта 2018. године уз сагласност тадашњег члана Предсједништва Младена Иванића. Та стратегија је супротна интересима Републике Српске исказане Резолуцијом о заштити уставног поретка и проглашењу војне неутралности Републике Српске, коју је Народна скупштина Републике Српске усвојила шест мјесеци раније, 18. октобра 2017. године. Народна скупштина је као највиши уставни и законодавни орган Републике Српске је прогшавајући војну неутралност тада закључила:

- Република Српска је опредјељена да сваки будући статус координише са Републиком Србијом као потписником Дејтонског споразума. У складу с тим Народна скупштина Републике Српске доноси одлуку о проглашавању војне неутралности Републике Српске у односу на постојеће војне савезе до евентуалног расписивања референдума у Републици Српској на коме би се донијела коначна одлука о том питању.

- Народна скупштина обавезује на поштовање ове Резолуције и све представнике из Републике Српске у

⁴⁸ 14. мај 2008. године

заједничким институцијама Босне и Херцеговине, јер су бирани у Републици Српској која је по уставу и закону изборна јединица. Обавеза се односи и на представнике из Републике Српске у међународним организацијама и форумима.

- Претходно донесени акти Народне скупштине Републике Српске који се односе на пуноправно чланство у војним савезима, престају да важе.

Ови јасни и недвосмислени ставови Републике Српске прекршени су вољом и гласом Црнадка и Иванића исказаним у Стратегији спољне политике у којој пише:

„Наставак спровођења активности у односу на НАТО, остаје приоритет институција Босне и Херцеговине. Приоритетне активности биће првенствено усмјерене ка активацији и спровођењу МАП-а. **Активација МАП-а, за коју постоји широк политички консензус у Босни и Херцеговини,** омогућава да сви субјекти одбране у Босни и Херцеговини (у оквиру властите уставне и законске надлежности) наставе са спровођењем активности у односу на НАТО, које су утврђене Законом о одбрани Босне и Херцеговине.⁴⁹

Иванић као српски члан Предсједништва БиХ гласа за очигледну лаж о „широком политичком консензусу за активацију МАП-а“, иако се Република Српска јасно опредјелила за војну неутралност и заустављање свих активности за чланство у војним савезима. Иванић је гласао и за Преглед одбране и План развоја и модернизације оружаних снага БиХ од 2017. до 2027. године. Троше се огромна средства за оружане снаге БиХ умјесто демилитаризације БиХ. Сусједне државе Србија и Хрватска су и матице два конститутивна народа. Оне неће нападати БиХ, нити БиХ може нападати и њих. Када би се то којим чудом десило, одмах би се распале и оружане снаге БиХ.

⁴⁹ <http://www.predsjednistvobih.ba/vanj/default.aspx?id=79555&langTag=sr-SP-Cyrl>

У својој „НАТО АНАЛИЗИ“ бошњачки генерал Фикрет Муслимовић, пише: „Кључне одлуке за наставак интеграције БиХ у чланство НАТО-а донесене су 2005. године, политичком вољом из оба ентитета и свих националних средина. Такве одлуке су усвојене у оба дома Парламентарне скупштине БиХ. Ставови о путу БиХ према чланству у НАТО-у садржане су у Закону о одбрани, као и у Смјерницама вањске политике БиХ. Када је на усаглашену апликацију БиХ, крајем 2018. године НАТО одобрио МАП за БиХ, о наставку процеса српски лидери су се подијелили. Опозицијски лидери – СДС и ПДП су тражили да се испоштују раније одлуке, а владајући лидери на челу са Додиком су одбацили ранију одлуку и зауставили НАТО интеграцијски процес“, пише Муслимовић.⁵⁰

Ипак, предсједник Странке демократске акције (СДА) Бакир Изетбеговић изјавио је да „БиХ неће ући у НАТО ако то не желе Срби и Република Српска. Изетбеговић је рекао да у овој земљи нико ником више ништа неће наметати. Када су у питању Срби и Република Српска, ако неће у НАТО - неће се ићи у НАТО. Морамо прихватити да нема чланства у НАТО-у без новог договора. То је сасвим довољно да изађемо из ове ситуације, па ћемо се договарати даље. Ја не знам шта ће бити за 10 година, рекао је Изетбеговић у политичком магазину Печат на РТРС.“⁵¹

7.3. НАТО: кључни ставови и уставна надлежност Републике Српске

Посљедњих година, кључне чланице НАТО-а не показују никакву жељу да шире Алијансу. Уз то, подршка приступању унутар БиХ није ни близу осигурана. Грађани Републике Српске у највећем броју се противе чланству БиХ у НАТО-у. Такође, узевши у обзир циљну потрошњу на одбрану коју НАТО поставља као услов, тј. 2% БДП-а, чланство у НАТО-у значило

⁵⁰ <http://www.globalcir.com/2019/06/18/59142/>

⁵¹ Независне новине, 1. новембар 2019.

би огромно повећање потрошње на одбрану. БиХ једноставно не може приуштити додатне војне трошкове у вријеме великих притисака на буџете. Повећање ионако невиђено великих издатака за одбрану (око четвртине буџетских средстава институција БиХ издваја се за ове намјене), какво носи чланство у НАТО-у, захтијевало би веома мучно увећање пореза или болно резање потрошње, наравно – на штету ентитета. У октобру 2019. године пред Хрватску је постављен захтјев НАТО-а да у року од 6 недјеља изнађе додатних 140 милиона евра као обавезу издвајања средстава за одбрану.

С обзиром на озбиљну природу и политичке и правне посљедице уласка у НАТО, референдуми о чланству у НАТО-у одржани су у многим земљама које су разматрале чланство. За приступање БиХ НАТО-у обавезна је ратификација протокола уз Сјеверноатлантски споразум из 1949. године. Референдум би имао битну демократску улогу информисања чланова Парламентарне скупштине који представљају Републику Српску и члана Предсједништва БиХ из Републике Српске о ставу грађана Републике Српске - о томе да ли Сјеверноатлантски споразум треба ратификовати и да ли би то било деструктивно по витални интерес Републике Српске.

Штавише, Устав БиХ Народној скупштини Републике Српске изричито даје кључну улогу у ратификацији споразума. Према Уставу БиХ, Предсједништво БиХ преговара и ратификује споразуме уз сагласност Парламентарне скупштине БиХ. Међутим, према Уставу БиХ „члан Предсједништва који се не слаже са неком одлуком Предсједништва може да изјави да је она веома штетна по виталне интересе ентитета за територију са које је изабран . . . Таква одлука одмах се упућује Народној скупштини Републике Српске, ако је такву изјаву дао члан са те територије“. Ова одредба Народној скупштини Републике Српске даје јасну уставну улогу у ратификацији уговора. Уколико би Предсједништво БиХ покушало да ратификује

Сјеверноатлантски споразум - или било који уговор - питање ратификације могло би се наћи директно пред Народном скупштином Републике Српске. Све стране заинтересоване за ово питање морају узети у обзир уставну улогу Републике Српске у потенцијалном приступању био којој војној алијанси.

Многи медији су писали о договору који је постигло Предсједништво БиХ. 19. новембра 2019. Тако Ал Џазира Балкан, под насловом: **„САРАДЊА НЕ ЗНАЧИ ЧЛАНСТВО У НАТО-У“** објављује: „Гласноговорница НАТО-а Оана Лунгеску каже за Ал Џазиру да сарадња с НАТО-ом не значи и било какав вид потенцијалног будућег чланства Босне и Херцеговине у НАТО-у те да Алијанса у потпуности поштује државни суверенитет и независност Босне и Херцеговине. Поздрављамо договор који су постигли чланови Предсједништва Босне и Херцеговине о формирању владе и наставку сарадње с НАТО-ом. То ће отворити пут за пријеко потребне реформе. НАТО подржава реформе и помаже изградњи капацитета који доносе корист народима Босне и Херцеговине већ много година и то ћемо наставити радити”, рекла је Лунгеску.⁵²

8. ЗАШТИТА ВЛАДАВИНЕ ПРАВА И ДЕЛТОНСКИХ ПРИНЦИПА

У вишенационалним државама чак и у онима у којима није било грађанског рата, најбројнији народ сноси и највећу одговорност за стабилност, међунационално повјерење и опстанак таквих држава. Ако тога нема, онда је распад таквих држава историјска нужност, прије или после, у почетку фактички, а онда и формално. Могло би се десити да је данашња анти-Дејтонска БиХ на неповратном путу распада вољом и дјелима бошњачких структура потпомаганих дијелом међународне заједнице, понајвише њихових дипломатских представника на служби у Сарајеву.

⁵² Al Jazeera Balkan, 23.11.2019.

Институције Републике Српске, на челу са својим највишим законодавним органом – Народном скупштином Републике Српске, имају обавезу да, користећи аутономију, заштитне механизме и надлежности које су јој признате Дејтонским споразумом, на унутрашњем и међународном плану инсистирају на досљедном спровођењу Дејтонског споразума, нарочито његовог Анекса 4 – Устава БиХ. Узевши у обзир уставни положај Народне скупштине Републике Српске и њену улогу у формулисању не само унутрашње политике Републике Српске, већ и спољне политике БиХ, неопходно је да у кључним тренуцима покаже сву своју снагу и достигне пуно национално јединство у питањима која спадају у витални интерес Републике Српске.

На међународном плану, Република Српска, у складу са надлежностима из Устава БиХ, мора чинити све напоре да исправно и истинито извјештава међународну заједницу и јавност о ситуацији у БиХ.

На унутрашњем плану, потребно је приступити хитној реформи институција правосуђа на нивоу БиХ, будући да њихов састав, уређење и начин функционисања нису у складу са темељним начелом владавине права, а представљају и препреку даљем напредовању земље према Европској унији. Осим тога, неопходно је спровести темељне анализе ефеката које је неуставна трансформација БиХ изазвала, како на нивоу Републике Српске, тако и на нивоу БиХ који је претворен у незаситу машинерију неефикасних и растрошних институција чије је потребе све теже подмирити без озбиљне штете по буџете ентитета, као основних носилаца власти и најодговорнијих за економски и социјални положај свог становништва. У том смислу, потребно је размотрити ефективност закључених међуентитетских споразума који су довели до преноса одређених надлежности на ниво БиХ, те преиспитати наметнуте прописе и последице њиховог утискивања у правни систем који је принудом исконструисан на нивоу БиХ.

Заштита владавине права и очување уставног положаја Републике Српске може се постићи само упорним радом на очувању дејтонске структуре, на добробит свих грађана који живе у БиХ, учвршћивањем суверенитета државне заједнице и њених ентитета, приврженошћу принципима Дејтонског споразума, те инсистирањем на законитом успостављању и функционисању заједничких институција, као и на ефикасности њиховог рада и њиховој одговорности према грађанима.

8.1. Указивање на проблеме и поништавање дејтонске структуре уз истицање чврстог одређења за очување изворног дејтонског устројства државне заједнице

Имајући у виду упорне покушаје деконструкције дејтонске БиХ, посебно од стране високих представника, који умјесто да свој мандат остварују онако како је то дефинисано Анексом 10 Дејтонског споразума, најмање два пута годишње, извјештавајући Савјет безбједности Уједињених нација, Републику Српску означавају као страну која крши Дејтонски споразум, не наводећи притом никакве ваљане доказе. Због тога је Република Српска, као страна потписница свих анекса Дејтонског споразума, 2009. године почела достављати своје извјештаје Савјету безбједности и до краја 2024. године достављена су 32 извјештаја. Слању извјештаја својевремено се успротивио Бериз Белкић, тадашњи замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ апелацијом Уставном суду БиХ који је, доношењем одлуке од 27. марта 2010. године у предмету У-15/09 којом је захтјев одбијен као неоснован, само потврдио право Републике Српске на достављање својих извјештаја УН. Током протекле деценије, бројним аргументима и доказима, Република Српска је указивала на једностраност извјештаја Валентина Инцка, пуним острашћених напада на Републику Српску. Извјештаји Републике Српске су у континуитету указивали на насилну деформацију дејтонске структуре и нелегалност бонских

овлашћења која су присвајали високи представници. Коначно, сваки од извјештаја Републике Српске инсистирао је на што скоријем затварању Канцеларије високог представника, који је препрека пуном остваривању суверенитета земље и њеном прикључивању Европској унији.

Редовно извјештавање међународне заједнице и званичника, уз пожртвовано заступање права и интереса Републике Српске од стране свих њених институција, као и оних који је представљају на нивоу БиХ, неопходно је како би представници међународне заједнице, стране дипломате и шира јавност стекли истинита и објективна сазнања о положају и правима ентитета, у складу са Дејтонским споразумом. Такође, неопходно је редовно дијелити са свим заинтересованим странама усвојене ставове институција о питањима са којима се суочава БиХ, у циљу разјашњавања становишта Републике Српске члановима међународне заједнице.

8.2. Посвећеност принципима Дејтонског споразума

Континуирани покушаји да се насилно унитаризује и централизује БиХ, да се ентитетима одузму надлежности, да се народи обесправе и развласте - доводе до неповјерења и несугласица између народа и воде даљем раздору. Очување принципа утканих у Анекс 4 Дејтонског споразума предуслов је за његову пуну имплементацију и једина будућност државне заједнице створене у Дејтону. Поменуто подразумијева и уважавање права на самоопредјељење народа које је садржано у одредбама Дејтонског споразума, као важно и фундаментално начело модерног међународног права, на чијим темељима лежи дејтонски уставни систем.

Општи оквирни споразум за мир у БиХ у свом првом члану одређује: „Стране ће одржавати своје односе у складу са принципима изложеним у Повељи Уједињених нација, као и у Хелсиншком завршном акту и другим документима

Организације за безбједност и сарадњу у Европи”. У „циљеве Уједињених нација” изложене у Повељи Уједињених нација спада и „развијање пријатељских односа међу нацијама који су засновани на поштовању начела равноправности и права народа на самоопредјелјење”. Поред тога, члан 55. Повеље Уједињених нација позива на „поштовање начела равноправности и права на самоопредјелјење народа”. Хелсиншки финални акт и Повеља ОЕБС-а из Париза за нову Европу такође признају право на самоопредјелјење народа.

У Уставу БиХ се каже: „Босна и Херцеговина ће остати или постати страна међународних споразума наведених у Анексу I овог Устава”. Такође се каже: „Уживање права и слобода предвиђених овим чланом или међународним споразумом наведеним у Анексу I овог Устава обезбијеђено је свим лицима у Босни и Херцеговини без дискриминације по било којој основи, као што су: пол, раса, боја, језик, вјероисповијест, политичко или друго мишљење, национално и социјално поријекло или повезаност са националном мањином, имовина, рођење или други статус”.

Уставом БиХ, његовим чланом 3.3.б. регулисано је да „општи принципи међународног права представљају интегрални дио права Босне и Херцеговине“. То је додатно разрађено тачкама 7. и 8. Анекса 1. на Анекс 4. који је Устав БиХ, по коме се у БиХ непосредно примјењују и два документа: **Међународни пакт о грађанским и политичким правима и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима, који имају истовјетан текст**

„Члана 1.

1. Сви народи имају право на самоопредељење. На основу овог права, они слободно одређују свој политички статус и слободно обезбеђују свој економски, социјални и културни развој.

2. Да би постигли своје циљеве, сви народи могу слободно да располажу својим богатствима и својим природним изворима, без штете по обавезе које проистичу из међународне привредне сарадње, засноване на принципу узајамног интереса и међународног права. Један народ не може ни у ком случају да буде лишен својих властитих средстава за живот.

3. Државе чланице овог пакта, укључујући ту и оне државе које су одговорне за управљање несамосталним територијама и територијама под старатељством, дужне су да помажу остварење права народа на самоопредељење и да поштују ово право сходно одредбама Повеље Уједињених нација.“

Дакле, Дејтонска структура БиХ уважава право на самоопредељење тако што задржава широк степен аутономије ентитета, а конститутивним народима БиХ даје битне механизме заштите. У оквирима Дејтонског споразума право Републике Српске, односно српског народа, на самоопредељење подразумијева очување Дејтонске структуре, односно очување широке аутономије ентитета, уставом додијељених надлежности и прописаних механизма заштите конститутивних народа.

8.3. Рад на заштити уставом додијељених надлежности - преиспитивање наметнутих прописа и институција

Од потписивања Дејтонског споразума до данас, преко стотину различитих органа, управних организација и осталих институција успостављено је на нивоу државне заједнице БиХ. Поред свега осам (8) Дејтонским уставом предвиђених институција заједничког нивоа те четири (4) институције проистекле из других анекса Дејтонског споразума, још само осам (8) их произлазе из уставне подјеле надлежности. Укупно шест (6) институција оформљено је у складу са Уставом прописаним механизмима (међуентитетским споразумом, уз претходно прибављену сагласност) или уз одређени облик

сагласности ентитета, док је скоро деведесет (90) преосталих постојећих институција наметнуто, без уставног упоришта, на разне начине.⁵³

Највећи број таквих институција настао је као посљедица одлука високог представника, а бројне институције своје утемељење дугују и Парламентарној скупштини на нивоу БиХ која је, поред прописа донесених у складу са поменутих наредбама високог представника, усвајајући законе мимо Уставом прописане процедуре, образовала више десетина институција. У недостатку уставног основа и легитимитета, Парламентарна скупштина се приликом усвајања прописа позива на начелну надлежност коју, слободном интерпретацијом, проналази у одредби члана IV тачка 4. (а) Устава БиХ, а у складу с којом је она надлежна само за доношење закона потребних за спровођење одлука Предсједништва БиХ или за обављање надлежности Скупштине која су јој Уставом дата.

Савјет министара и остали органи нивоа БиХ путем подзаконских аката и прописа оформили су мноштво додатних управних органа и организација на нивоу БиХ, док је одређени број институција настао као резултат пројеката и препорука различитих међународних тијела и организација које су своју помоћ и подршку развоју БиХ често условљавале доношењем прописа којима се образују нове институције на заједничком нивоу.

Противуставни поступак успостављања институција на нивоу БиХ, праћен је и непрописним преносом надлежности

⁵³ Осим институција које су наведене у тексту Дејтонског споразума тј. његовим анексима 4, би 8, те органа који надлежност црпи из члана III тачка 1. који наводи надлежности институција нивоа БиХ и неколицине оних које су успостављене у складу са чланом III тачка 5. (а) Анекса IV Дејтонског споразума који претпоставља сагласност ентитета за преузимање било које надлежности која Уставом није додијељена нивоу БиХ, све су остале резултат наметнутих прописа и вануставних процедура.

које по Уставу припадају ентитетима. Наиме, чланом 3.3.а Устава БиХ јасно је утврђена подјела надлежности између институција Босне и Херцеговине и ентитета - методом позитивне енумерације и принципом генералне клаузуле, односно претпоставком надлежности у корист ентитета, на начин да све државне функције и овлашћења која Уставом нису изричито дата институцијама Босне и Херцеговине припадају ентитетима. Нажалост, често су чак и оне институције које су утемељене на одредбама Дејтонског споразума или створене уз одређени облик сагласности ентитета, каснијим интервенцијама и притисцима високог представника дограђиване, те им је на неуставан начин, додатно проширивана надлежност.

Институције Републике Српске дужне су изнаћи одговарајући модалитет за анализу рада свих наметнутих институција и разматрање ефеката преноса надлежности са Републике Српске на ниво БиХ. С тим у вези, неопходно је приступити преиспитивању прописа наметнутих од стране високих представника, те изначажењу начина за поврат надлежности у складу са изворним текстом Анекса 4 Дејтонског споразума.

8.4. Повлачење из изнуђених и нефункционалних политичких договора (споразума) који наносе штету ентитетима

У годинама након Дејтонског споразума, два ентитета - често под огромним притиском Канцеларије високог представника - постигла су неколико политичких споразума у којима су дали сагласност да БиХ врши додатне надлежности. Ови споразуми могу и морају бити предмет преиспитивања, посебно у свјетлу нефункционалности заједничког нивоа власти у БиХ.

Република Српска ће можда бити принуђена да размотри неопходност поврата неких надлежности које јој припадају

по основу Устава БиХ и које су, током времена, незаконито узурпиране са циљем да их врше институције које не познаје Устав БиХ.

8.5. Споразумима ентитета није учињена измјена Устава БиХ

Међусобна права и обавезе ентитета уређени су Дејтонским споразумом, укључујући Устав БиХ. Споразуми који у складу са Уставом БиХ закључе два ентитета, сами по себи не представљају амандмане на Устав БиХ, нити га могу мијењати или допуњавати. Уставни суд БиХ је својом одлуком У 17/05 од 24. маја 2006. године исправно утврдио да међуентитетски споразуми нису дио Устава БиХ, те да Суд нема надлежност да утврђује да ли је оспорени акт супротан Уставу БиХ.⁵⁴ Суд образлаже:

„Подносилац захтјева основу за неусаглашеност оспорених одредби предметног закона са чланом 3.5.б. Устава Босне и Херцеговине види у томе што су оспорене одредбе одступиле од Споразума којима су ентитети пренијели надлежност у наведеним питањима на државу Босну и Херцеговину. Стога, подносилац захтјева посредно тражи од Уставног суда да испита оспорене одредбе предметног закона у односу на Споразум. Имајући то у виду, Уставни суд напомиње да је надлежан вршити оцјену уставности и законитости оспорених законских одредби искључиво у односу на одредбе Устава Босне и Херцеговине и Европске конвенције, а не у односу на одредбе Споразума који **не представља** дио Устава Босне и Херцеговине.“⁵⁵

Дакле, Уставни суд БиХ потврђује да споразуми ентитета нису уставни акти у његовој надлежности, те да Суд, дакле, не може вршити оцјену оспореног акта у односу на те одредбе.

⁵⁴ Одлука о допуштености и меритуму, У 17/05, Уставни суд БиХ, 24. мај 2006, став 16.

⁵⁵ Одлука Уставног суда БиХ У 17/05

Члан 3.5.а. Устава БиХ, који је основ за међуентитетске споразуме о преносу надлежности, гласи: „Босна и Херцеговина ће преузети надлежности и за друге послове о којима се ентитети договоре”. Једни логичан начин на који је могуће читати ову одредбу јесте да БиХ преузима надлежности за друга питања све док су те ствари предмет „договора“ ентитета. Уколико надлежност БиХ за друга питања више није предмет „договора“, БиХ више нема право да има надлежност над тим питањима. Ништа у члану 3.5.а. не указује на то да је сагласност владе једног ентитета на надлежност БиХ над одређеним питањем трајна и обавезујућа по будуће владе.

У споразумима ништа не указује ни на то да је намјера била дати БиХ нове надлежности као трајне. Чак и да су владе ентитета имале намјеру да БиХ дају трајне надлежности које су обавезујуће по будуће владе, то нису могле учинити; оне не могу давати трајне надлежности. Пошто су ови споразуми тек политички договори - а не уставне измјене - сваки ентитет има право да се из њих повуче.

Имајући у виду наведено, у периоду који слиједи потребно је приступити темељној анализи свих тзв. међуентитетских споразума који су предвидјели уступање надлежности ентитета институцијама формираним на нивоу БиХ и извршити оцјену ефеката тако извршених преноса надлежности, у циљу утврђивања њихове ефикасности и функционалности.

8.6. Инсистирање на ефикасности и законитом успостављању и функционисању одговорних заједничких институција

Сви званичници и институције БиХ морају поштовати начело владавине права. Ово се посебно односи на правосуђе, чији легитимитет и пуноважност од њега зависе. БиХ мора обазбиједити легалну, легитимну, ефикасну и одговорну власт. То подразумијева, прије свега, поштовање изборне воље грађана

формирањем институција коју чине легитимни представници сваког од конститутивних народа и државотворних ентитета.

Такође, БиХ институције морају бити подвргнуте пажљивој анализи у циљу утврђивања ефикасности и оправданости њиховог рада, а вишак и непотребни терет морају бити елиминисани. Ово може укључивати смањење или укидање буџета, запослених, агенција и институција. Неодговорност у раду институција и званичника, укључујући активности које су непоштене или представљају прекорачење надлежности, морају бити обзнањене и исправљене.

Дјеловање Републике Српске у предстојећем времену мора бити опредјељење за повратак дејтонској структури БиХ која је годинама скрнављена. Крај илузија и заблуда да ће бошњачка страна икада одустати од својих планова централизације и унитаризације, супротно међународном дејтонском уговору, одредиће даље активности које Народна скупштина Републике Српске треба дефинисати својим закључцима.

ПРИЛОГ: ЧИЊЕНИЦЕ - ЦИТАТИ

ЖЕНЕВСКЕ И ЊУЈОРШКЕ ПРИНЦИПЕ договарале су Република Српска и Република Босна и Херцеговина, а они послужили као основ Дејтонског споразума⁵⁶

ФЕДЕРАЦИЈА БиХ (првобитно Муслиманско-Хрватска федерација у БиХ) и регулисање односа Бошњака и Хрвата, потрошили првих 10 дана од укупно 21 дан Дејтонских преговора.⁵⁷

ИВО КОМШИЋ: „Алија Изетбеговић прихватио државност Републике Српске прије преговора у Дејтону, дајући налог Мухамеду Шаћирбеју, министру спољних послова „Републике Босне и Херцеговине“ да закључи Женевске принципе у разговорима са Ричардом Холбруком и уз учешће представника Републике Српске, Београда и Загреба“⁵⁸

МИРО ЛАЗОВИЋ - Преговори у Дејтону су кренули са проблематизовањем имена „Република Српска“ што је он поставио, али су га Американци зауставили тврђом да је та ствар завршена прије Дејтона, од стране Алије Изетбеговића (према изјави Хајрудина Сомуна) који је у Истанбулу током разговора са Р. Холбруком прихватио име Република Српска, јер је на томе инсистирао Слободан Милошевић као услову за почетак мировних преговора. Устав БиХ можете правити само преносећи овласти са ентитета на државу, био је одговор Мири Лазовићу⁵⁹.

⁵⁶ Преамбула Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини

⁵⁷ Дерек Колет: „Тајна повијест Дејтона“

⁵⁸ Интервју Иве Комшића Дневном авазу од 21.1.2011. године

⁵⁹ Исто.

РЕПУБЛИКА СРПСКА КАО СТРАНА ДЕЈТОНСКИХ ПРЕГОВОРА – Споразум између Савезне Републике Југославије и Републике Српске од 29. августа 1995. године којим је делегација СРЈ овлашћена је од стране Републике Српске да потпише у име Републике Српске дијелове мировног плана који се односе на Републику Српску⁶⁰

МИРОСЛАВ ЛАЈЧАК: „Бошњаци Републику Српску сматрају нелегитимном. Срби и Хрвати се боје доминације Бошњака у било каквој унитарној држави. Сви желе имати своју властиту државу. Систем власти у БиХ никада неће престати да буде компликован, јер то није могуће у вишенационалној држави каква је БиХ.“⁶¹

ВЕНЕЦИЈАНСКА КОМИСИЈА: Дејтонски споразум је само општи оквир, а суштински проведбени дио су 12 анекса које су потписали Федерација БиХ и Република Српска. Анекси се сматрају међународним уговором, а њихов карактер и тумачење се руководе међународним правом, нарочито Бечком конвенцијом о праву међународних уговора, из чега прозилази да и ентитети индиректно имају статус држава, зато што се Бечка конвенција примјењује само на државе.⁶²

ВОЛФГАНГ ПЕТРИЧ – на питање: „Како гледате на будућност Босне и Херцеговине?“, одговара: „Босна ће увијек остати слаба држава, али нужно је да се она децентрализује и да та децентрализација буде дјелотворна. То значи малу, али ефикасну државну власт. Очито је да Федерација БиХ има превише нивоа власти и због тога каска. Политички устрој је прескуп, спиралан и нужно мора бити рационализован.“⁶³

ВОЛФГАНГ ПЕТРИЧ: „Дејтонски мировни споразум

⁶⁰ Преамбула Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини

⁶¹ М. Лајчак, на састанку ОЕБС, 2007.

⁶² Правно мишљење Венецијанске комисије од 10/11. 6.2005. године

⁶³ Интервју В. Петрича, 25.1.2011. године

никад није и не предвиђа протекторат и веома је прецизан у свом опису улоге Високог представника међународне заједнице, чија је дужност да “помаже напорима које улажу стране”, да “надгледа” и “координише”.⁶⁴

КОМЕНТАР УСТАВА БиХ Стајнер-Адемовић, у издању Фондације Конрад Аденауерштафтинг, Сарајево, 2010. година, 983 стране је досад најобухватнији, са компетентним ауторима:

Dr Christian Steiner (судија Уставног суда БиХ); Др Недим Адемовић (шеф кабинета предсједника Уставног суда БиХ); Prof. dr Constance Grewe (судија Уставног суда БиХ); Prof. Dr Joseph Marko (судија Уставног суда БиХ); Prof. Jeremy McBride, Правни факултет Бирминген; Mr Mechtild Lauth (ОХР); Mr. Philippe Leroux-Martin (ОХР); Dr Ric Bainter (ОХР); Edouard d'Aoust (ОХР); Prof. Dr Ulrcih Karpen (Универзитет Хамбург); Peter Nicholl (гувернер Централне банке БиХ); Mark Campbell (ОХР), са предговорима Gianni Buquicchio, предсједник Венецијанске комисије Савјета Европе и dr Stefanie Ricarda Roos, директорица Програма правне државе Југоисточна Европа.

МЕТЈУ ПЕРИШ: „Ешдаунов принцип је био једноставан – ставити монопол над силом и контролом пореза у руке централне владе и ентитети ће увенути.”⁶⁵

ВИСОКИ ПРЕДСТАВНИЦИ – на основу измишљених и бесправних „бонских овлашћења“ донијели преко 800 одлука о наметању закона и других прописа и смјенама легално изабраних функционера.

МЕЂУНАРОДНА КРИЗНА ГРУПА наводи: „Високи представник Педи Ешдаун наметнуо је законе којима су уведена широка нова овлашћења државе, понекад на рачун ентитета.

⁶⁴ Данијела Мајсторовић: Моћни очеви и грешна дјеца, 2007.

⁶⁵ Крах дејтонског протектората

Током свог мандата, лидери БиХ увели су много више државних тијела и овлашћења кроз неуставна одступања од Дејтона, али их је Уставни суд у томе подржао.“⁶⁶

ДРАЖЕН ПЕХАР, бивши запосленик ОХР-а и америчке амбасаде у Сарајеву, оспоравајући да је Високи представник тумач цијелог Дејтонског споразума па и Устава БиХ: „Ратно хушкање има и своје софистицираније облике. Примјерице, када неки високи дужносник СДА каже да је Високи Представник коначни тумач Дејтонског споразума јер то тако ‘тамо пише’, онда тај дужносник доказује да није нити прочитао тај споразум, јер у том споразуму тако нешто не пише. Друго, дотични дужносник доказује да је склон искривљавању, или фалсифицирању истине. И треће, он доказује да није прочитао документ који би требао представљати за све обвезујућу дефиницију уставних и правно-политичких односа. Дакле, он доказује да уопће нема озбиљан и обрањив став према једном мировном оквиру. И то је један облик ратног хушкања јер је ријеч о исказу којим се показује неспремност обвезивања ријечју, односно, показује спремност непоштивања потписане ријечи, и горе - спремност искривљавања и фиктивног дописивања непотписаних ријечи.“⁶⁷

ГЕРАЛД КНАУС, директор Института за европску стабилност: „Међународне институције у БиХ имају интерес да приказују кризу у БиХ да би оправдале своје постојање.“

ОХР – вјечно забринут за БиХ, а поготово за своју позицију, у једном од бројних коминикеа: „Управни одбор Вијећа за имплементацију мира изразио је забринутост у вези са развојем политичке ситуације у БиХ у последње вријеме, посебно у вези са усвајањем закључака 14. маја од стране Народне скупштине Републике Српске. Изјаве и активности којима се оспоравају суверенитет и уставни поредак БиХ, као и покушаји поништавања претходно договорених реформи и слабљење

⁶⁶ Извјештај МКТ-а из 2014. под 27.

⁶⁷ Дражен Пехар: Рат у тзв. БиХ никада није завршен

постојећих институција на државном нивоу показују отворено непоштивање фундаменталних принципа Мировног споразума, што је неприхватљиво и мора престати. Ове активности су такође у супротности са Општим оквирном споразумом за мир и давно покренутим напорима Управног одбора Вијећа за имплементацију мира на подржавању изградње државних институција. Активности као што су ове биће узете у обзир приликом процјене другог услова који је поставио Управни одбор Вијећа за имплементацију мира за транзицију ОХР-ЕУСР, а то је позитивна процјена ситуације у БиХ од стране Управног одбора Вијећа за имплементацију мира заснована на пуном поштивању Дејтонског мировног споразума.⁶⁸

ПЕДИ ЕШДАУН – Књига „Сретан живот“

Задатак високог представника у Босни и Херцеговини је да надгледа provedбу цивилних аспеката Дејтонског мировног споразума - другим ријечима, да доприноси градњи мира створеног у Дејтону. То заправо значи да мој посао може обухватити широк дијапазон, покривајући различите области, од образовања до људских права, од вођења државе, привреде, до реструктурирања система транспорта, обнове кућа, реформе медија итд., итд. У обављању овог свог задатка могу се мијешати у све и у различите области живота.

Смјене политичара

За обављање мог мандата на располагање ми је стављен Уред високог представника (ОХР) са око 800 запослених и буџет од око 36 милиона еура. А да би ово моје уплитање у сваку пору живота било потпуније, дате су ми и огромне овласти (бонске овласти), на основу којих сам могао наметати законе, смјењивати функционере и политичаре који блокирају или спречавају имплементацију Дејтонског споразума.

⁶⁸ Коминике Управног одбора (непостојећег) Вијећа за имплементацију мира у БиХ, 30.6.2009. године

Постепена разградња структуре Дејтона

Управо то је био наш задатак 2002. године: градити институције ефикасне државе. А то је подразумијевало почетак постепене разградње структуре Дејтона, којег би и даље требало поштивати с аспекта сигурности, како би се изградила држава за коју су се многи борили и дали своје животе. Чињеница да смо ми остварили одређени прогрес на том путу зависила је не од мудрости међународне заједнице него од политичке храбрости и спремности на компромис великог броја босанских лидера, које смо често убјеђивали да морају преузети одређене ризике када је у питању њихова огромна популарност, о којој тешко да могу и сањати неки од наших демократски одабраних лидера. Хероји спорог и болног поновног рађања БиХ нису ни високи представник ни међународна заједница, то су Босанци и то обични људи који су дуго били изложени патњама, то су обични људи ове мале земље, који у суштини само покушавају живјети нормално као сусједи.

Ујединили смо босанску армију

Босанску армију, састављену из три дијела, који су до јучер водили међусобни крвави рат до уништења, успјели смо ујединити у једну армију под контролом државе на њеном путу придруживања НАТО-у. Успјели смо елиминирати комплексан, подијељен и посрнули порески систем у земљи и замијенити га јединственим ПДВ системом, и то много брже него што је то икада успјело иједној другој земљи. Земљу смо ослободили три тајне службе и формирали јединствену обавјештајну службу под контролом парламента. Ријешили смо се корумпираних судова, креирали правосудни систем на државном нивоу и осмислили костур модерног законодавства, усклађен с босанском традицијом и европским стандардима.⁶⁹

ЈОЗЕФ МАРКО, аустријски професор и судија Уставног суда БиХ о потврђивању одлука Високог представника: „Постојао

⁶⁹ Одломци из аутобиографске књиге “Сретан живот”

прећутан договор између Суда и високог представника да Суд . .
. увијек потврђује меритум његових закона.⁷⁰

РОБЕРТ ГЕЛБАРД, бивши специјални изасланик САД у БиХ, једном приликом је изјавио: „САД у региону годинама нису имале смислену политику, сваки амбасадор је проводио оно што му је било у интересу, далеко од централе и њених интереса и инструкција“.

Др МИРЈАНА КАСАПОВИЋ – „Сарајево је претворено у свјетску пријестолницу индустрије за консолидацију мира и промицање демократије у којој су живјели десеци тисућа странаца и остављали у њему милијарде долара. Громес наводи да је, примјерице, 1999. године у Сарајеву живјело око 15.000 страних цивила који су за смјештај и храну мјесечно плаћали најмање 60 милијуна њемачких марака. У обнову и поновно уједињење Мостара Еуропска заједница је до краја 1995. уложила више од 200 милијуна долара. Силне су новце уложиле и поједине западноевропске државе, Турска, исламске земље те Србија и Хрватска. Па гдје је сав тај новац ако је двадесетак година након рата народ гладан?“⁷¹

О ИСЛАМСКОЈ ДРЖАВИ У БиХ

МУСТАФА ЧЕНГИЋ о Алији Изетбеговићу - „Док је у Босни и Херцеговини најчешће говорио о јединственој држави као јединој перспективи, у арапским и другим муслиманским државама Алија Изетбеговић је истицао да је за босанскохерцеговачке муслимане најбоље рјешење да створе своју властиту државу. У својим иступима на конференцијама исламских земаља он је у први план стављао вјерски карактер рата у Босни и Херцеговини, покушавајући убиједи исламски свијет да се у Босни и Херцеговини води крижарски рат против

⁷⁰ JOSEPH MARKO, FIVE YEARS OF CONSTITUTIONAL JURISPRUDENCE IN BOSNIA AND HERZEGOVINA, European Diversity and Autonomy Papers (јули 2004), стр. 17 и 18

⁷¹ Вечерњи лист, 15.2.2014.

ислама који подржавају земље Запада. У Ријаду, 10. травња 1993. прима награду краља Фахда “за служење исламу” и изјављује да се босански муслимани истријебљују и убијају “само зато што су муслимани”. У Куала Лумпуру, 24. сиречња 1994., обраћајући се новинарима, тражи да се исламски свијет “уједини против америчких и ционистичких снага које заједно с Уједињеним нацијама желе избрисати муслимане и искоријенити исламску вјеру”. “Ово је рат Запада против ислама”, децидан је Изетбеговић. Оваква опетована недржавнички иступања према земљама од којих је овисио опстанак Босне и Херцеговине имала су за територијални интегритет Босне и Херцеговине трагичне посљедице.⁷²

РАСИМ ДЕЛИЋ, ратни начелник Штаба Армије БиХ и пресуђени ратни злочинац и генерал **САКИБ МАХМУЉИН**, коме се суди пред Судом БиХ, говорили су на опроштају са муџахединима - исламским ратницима у Зеници, децембра 1995. године:

„Према аудио-снимку овог скупа, посебно су била значајна обраћања генерала Расима Делића, Сакиба Махмуљина и емира Ебу Маалија. **РАСИМ ДЕЛИЋ** је прво „пренио селаме од нашег предсједника Алије Изетбеговића, који због обавеза политичке природе није могао лично бити на овом сијелу”, али је обавезао Делића да поселами муџахедине у његово име. „Моје присуство овдје довољно говори да, кад је ријечо предсједнику Изетбеговићу и команди Армије БиХ, нити смо заборавили, нити ћемо заборавити све оно што сте учинили за народ БиХ”, објаснио је Делић. „Ја никад нисам скривао да ова јединица постоји, да је то јединица Армије БиХ, да је у систему руковођења и командирања Армије БиХ. Ви сте овдје у Босни и Херцеговини као и свугдје другдје у свијету дошли да браните муслимански народ и његову вјеру ислам. Пружили сте им помоћне само у борби него у враћању својој вјери и својој

⁷² „Алија Изетбеговић – јачах апокалипсе или анђео мира“, Сарајево, 2015. стр. 190.

традицији, својој култури и својим обичајима. Ово је само прва рунда, а не знамо кад ће доћи до друге или слиједеће. Због тога је ваша помоћ и помоћ исламског свијета за овај народ који се налази на граници ислама и хришћанства и даље неопходна и бит ће неопходна док ислам не победи на овом свијету. Зато у своје име и у име муслимана Босне и Херцеговине кажем само привремено хвала, јер нас на Аллаховом путу чекају још многи бројни задаци.”

САКИБ МАХМУЉИН, ратни командант Армије БиХ и осуђени ратни злочинац који је побјегао у Турску: „Дошли сте у борби на Аллаховом путу помоћи муслиманима Босне. Ваш долазак је потпуно оправдан. Одлазите својим кућама у даљу борбу на Аллаховом путу. Као једна од најбољих јединица Армије БиХ и Трећег корпуса, извршили сте, уз Аллахову помоћ, све постављене задатке, али и задатке учвршћења вјере на овим просторима. У Босни су сада ојачани коријени ислама који ће се уз Аллахову помоћ даље учвршћивати“, рекао је генерал Махмуљин.⁷³

СЕРВЕР ДАНИЈЕЛ – „Србија има важну улогу у креирању безбједности у БиХ и на Косову, гдје живи доста српске популације, о којој Београд с правом води рачуна. Милорад Додик тежи независној Републици Српској, али то се неће догодити, и сви морају бити свјесни тога. Независност Републике Српске значила би потпуно исламизовану БиХ, коју ни Србија ни Хрватска не желе за сусједа“.

СТИПЕ МЕСИЋ

Месић је рекао да није за оснивање трећег, хрватског ентитета у БиХ него за уставно укидање садашња два, и Републике Српске и Федерације БиХ. По његовом мишљењу распад БиХ изазвао би нестабилност у регији, па би по новом

⁷³ Есад Хећимовић, „Гариби: Муцахедини у БиХ 1992.-1999., Данас, 7.6.2009.

уставу БиХ требала бити држава грађана која би заштиту конститутивних народа штитила преко другог дома парламента. „Босна и Херцеговина мора почети дјеловати као држава јер сад су тамо и они који би је хтјели разбити - каже Месић, те додаје да би распад БиХ и њена подјела довели до стварања “исламске државице у непријатељском окружењу”. А таква би се државица могла одржати само уз помоћ фундаменталистичких исламистичких режима. То је ситуација коју не жели нико“⁷⁴

Месић: БиХ као Палестина у Европи – Некадашњи предсједник Хрватске Стјепан Месић упозорио је да би евентуалним распадом БиХ у срцу Европе настала исламска држава. Месић упозорава да би таква држава могла да се одржи једино уз помоћ фундаменталистичког режима и сматра да би у случају осамостаљења Републике Српске садашњу БиХ напустили и Хрвати те да би на преосталој територији са бошњачким становништвом „наредних 50 до 70 година настали нови центри тероризма. То би била нова Палестина у срцу Европе“.⁷⁵

СЕНАДИН ЛАВИЋ, предсједник БКЗ „Препород“, слједећим рјечима коментарише одлуку о „покушају ревизије“: „на основу Конвенције о геноциду, ентитет ‘рс’ не може се сматрати легалним и цивилизацијским обликом постојања јер се никада и ничим не може сакрити његова злочиначка полазна основа... Правна логика довед ће врло брзо до питања настанка геноцидне творевине на тлу Републике Босне и Херцеговине.“⁷⁶ Приметијетимо такође да Лавић намјерно „Републику Српску“ пише као „рс“ (то је у овоме интервјуу Ставу стална пракса), као нешто умањено, небитно, јадно.

САКИБ СОФТИЋ, некадашњи агент БиХ у Хашком суду - „Република Српска је починилац геноцида и посљедица

⁷⁴ словенски портал Siol.net, преноси бх. новинска агенција Патриа.

⁷⁵ Изјава аустријској новинској агенцији АПА. 9.12.2015. године

⁷⁶ Став, 2.3.2017. стр. 29)

геноцида. Стога је у складу са међународним правом и уставним поретком Босне и Херцеговине нужно подузети све неопходне мјере у циљу уклањања посљедица геноцида.“ Дакле, и уклањања „Републике Српске“.⁷⁷

ГИ МЕТАН, Швајцарски новинар о посјети Сарајеву 1993. године - „Никоме није пало на памет да смо врбовани у службу пропаганде босанског предсједника Изетбеговића, жестоког подстрекача исламизма у Босни још од његове Исламске декларације. Чувени сарајевски дневни лист Ослобођење који је би истинско отјеловљење независности и мултиетничности претворио се у карикатуру и служио је само за промовисање босанских интереса и пропаганду која се у то вријеме још није називала исламистичком.“⁷⁸

СТАТУС ЖРТВЕ КАО ОРУЖЈЕ

БОШЊАЧКА СТРАТЕГИЈА: АГРЕСИЈА, ГЕНОЦИД, ЕТНИЧКО ЧИШЋЕЊЕ. Муслиманска страна је на почетку рата исказала намјеру да сукобе и рат у БиХ приказује као агресију Србије путем ЈНА, послије су томе додали и агресију Хрватске. На сједници крњег Предсједништва БиХ почетком маја 1992. године наведене су три одреднице на којима ће муслиманска страна градити своју причу – агресија, етничко чишћење и геноцид. Изабрали су да конструишу статус жртве, што су послије остваривали – Маркале, Тузланска капија, Сребреница. Бројни текстови домаћих и страних аутора, препознавали су политику муслиманског вођства.

СТАТУС ЖРТВЕ се показивао као моћно и трајно оружје. О том статусу писао је сарајевски професор психијатрије и политичке психологије **Душан Кецмановић**. У тексту „**Сјај и биједи жртве**“, проф. Кецмановић се пита у чему лежи привлачност жртве, па наводи:

⁷⁷ Став, 16.03.2017. године

⁷⁸ Русија и Запад, Нови Сад, 2017. стр.10.

„Ако си жртва ти си једини или први коме треба пружити помоћ... Моћници, барем јавно, лакше правдају сваку врсту помоћи коју пружају нејакима, угроженима, жртвама, него помоћ онима за које се вјерује да су жртве изазвали ... Бити жртва даље значи имати морално и материјално право на освету. Сви ће се више изненадити ако жртва опрости, него заборави. Од жртве као да сви очекују да, прије или касније измири рачуне, врати мило за драго, казни оне који су од ње направили жртву. Ако ниси жртва или ниси био жртва, немаш право да започињеш нови круг крвопролића. Ако јеси или си био жртва, знаће се зашто си се латио оружја и неће се чудити твојој ратоборности. Зато је боље бити жртва него побједник. Која год етно-национална група жели поново да ратује сутра, за неколико година или стољећа – не би смјела да се одрекне статуса жртве, штавише требало би да такав статус брижљиво његује, да и себе и друге стално на њега подсјећа. Уз то жртва увијек има јачи мотив за наношење што већег зла, за уништавањем друге или других страна. У сваком сукобу, жртва је увијек у некој врсти моралне и психолошке предности у односу на оне који нису хтјели или нису знали да створе слику о себи као жртви... Жртва никада не може и не смије да се ослободи прошлости... жртва је заробљеник прошлости, а све што ради чини ради времена будућег... Уз то жртви се увијек гледа кроз прсте. Њој се опрашта или се спремније опрашта то што крши договорено, што не признаје очигледно, што поткрада или вара оне који јој пружају руку помоћи, што се инати са онима које окривљује за свој статус жртве, а који не престају да јој понављају да су и сами били, али да су и сада жртва. На жртви је да се што дуже и што више користи тиме што је жртва, да све што ради, а прије свега оно што њој доноси корист, а другој страни штету, правда тиме што је жртва, дубоко изненађена па и повријеђена ако неко посумња у њено право да ради и оно што је очигледно криво. Докле год је жртва жртва, друга страна друга страна је кривац, вриједна сваке осуде, најприкладнија мета омразе, свих могућих

негативних емоција. Онај ко је од мене направио жртву, увијек ће бити крив што са мном и код мене нешто није у реду, што сам неуспјешан, невјешт, не баш много мудар, што сам политички кратковид.“⁷⁹

КРИСТОФ ФЛУГЕ, судија Хашког трибунала, кога Бошњаци зову „негатор геноцида Сребренице“ у изјави „Шпиглу“ 2009. године: мисли да се, стриктно гледајући, термин геноцид односи само на холокауст. „Зар је мање неправедно ако је група људи убијена, зато јер се затекла на одређеном мјесту, а не из националних, вјерских или етничких разлога. Зато мислим да би требало да пронађемо нови термин за овакве злочине, можда масовно убиство.“⁸⁰

ЖАРКО ИВКОВИЋ: „Босна и Херцеговина држава је Муслимана, Срби и Хрвати мањине“⁸¹

Босна и Херцеговина у социјалистичкој је Југославији била симбол “Југославије у малом”. Због свога географског положаја “средишње републике” симболизирала је територијалну хомогеност савезне државе, а вишенационални састав “равноправних народа” у БиХ био је идеолошки аргумент комунистичке партије о ријешеном националном питању. Но већ најавом Словеније и Хрватске за самосталношћу 1990. почиње процес дезинтеграције Југославије, а БиХ постаје жртва своје идентификације с државом која се распада. **Алија Изетбеговић** у тим је повијесним збивањима имао кључну улогу и као предсједник СДА и неоспорни лидер Муслимана (службени термин за Бошњаке до 1994. године), али и као предсједник Предсједништва Републике БиХ. Изетбеговић је био немоћан одупријети се Југославенској армији и српским постројбама које су проводиле окупацију Босне и Херцеговине, но није био

⁷⁹ Етничка времена, Београд 2001.

⁸⁰ Изјава „Шпиглу“ из 2009. године

⁸¹ Вечерњи лист, Загреб, 14. август 2017.

спреман ни на политички компромис о уставноме уређењу те земље, јер није хтио признати сувереност конститутивним народима.

Беспомоћна жртва

Неспреман, неорганизиран и беспомоћан на војном плану, своју најслабију страну претворио је у медијски најјаче оружје: приказом беспомоћног муслиманског народа као жртве геноцида. Стратегија “беспомоћне жртве” имала је неколико циљева: присилити међународне центре политичке моћи да осуде агресора јер проводи геноцид над Муслиманима у БиХ, захтијевати укидање ембарга на оружје и призивати међународну војну интервенцију ради заштите жртве, осигурати материјалну и политичку потпору исламских земаља како би се спасио ислам који се затире у средишту Еуропе те, у коначници, одбацити све међународне мировне планове о (кон) федералном уређењу БиХ, зато што би то значило морално и правно признање починитељима геноцида неравноправност са жртвом.

Теза о геноциду над муслиманским народом доминирала је у политичким, војним и знанственим наративима и прије него што је за Муслимане почео рат. Предсједништво БиХ захтијевало је међународну осуду геноцида одмах након међународнога признања државе, а 20. липња 1992. донијело је одлуку о проглашењу ратног стања јер је агресија Србије, Црне Горе, Југославенске армије и терориста СДС-а “праћена бруталним геноцидом над народом Босне и Херцеговине”. На конгресу муслиманских интелектуалаца, одржаном у Сарајеву у просинцу 1992., Узеир Бавчић устврдио је да су тијеком посљедња два стољећа Муслимани били десет пута изложени “геноцидним походима”, а 1992. “три стотине хиљада муслиманских жртава... представљају стравичну цијену етничкога кантонизирања босанскохерцеговачке државе под покровитељством ЕЗ”.

Стратегија која је позиционирала Муслимане као жртве стољетнога геноцида има за циљ закључак да су сви муслимански захтјеви повијесно оправдани и демократски. Зато муслимански челници сматрају да међународна заједница мора прихватити захтјеве жртве геноцида као једино легитимне и демократске, а одбацити захтјеве конститутивних народа о територијалном устроју БиХ по националним критеријима као нелегитимне и недемократске. Изетбеговић је из тактичких разлога заговарао “грађанску државу”, а стратешки му је циљ био стварање унитарне државе која ће бити матична држава муслиманскога народа. Није пристајао на федерално уређење БиХ јер би то подразумијевало моралну равнотежу између муслиманске и српске стране, коју је оптуживао за геноцид. У свим преговорима захтијевао је да се мировни планови међународне заједнице темеље на моралној и правној сатисфакцији за почињени геноцид над Муслиманима. Тиме би се осигурало да се национална права Срба и Хрвата сведу на минимум (Срба јер су починили геноцид, а Хрвата јер заговарају “етничку” подјелу БиХ која имплицира политику геноцида.) – у најбољем случају на права националних мањина, а Муслиманима би се дало морално право на доминацију и политичку контролу државе.

Војна побједа једино рјешење

Изетбеговић и потписивање мировних споразума увјетује односом међународне заједнице према почињеним злочинима. Потписивање Венс-Овенова мировног плана увјетује ангажманом међународне заједнице у заштити Сребренице у ожујку 1993., а војни врх Армије БиХ одбацује тај споразум јер би починитељима геноцида омогућио да “остану у улози организатора дијела власти у републици, посебно у појединим провинцијама”, што је неприхватљиво јер једино је рјешење војна побједа над агресором.

Оријентација на војно, а не политичко рјешење

супротстављених националних интереса трију народа у БиХ константа је муслиманске политике од међународнога признања. Изетбеговић је био увјерен да већ само постојање српских и хрватских националних интереса и њихова афирмација има за посљедицу “геноцидну политику” према Муслиманима. Зато је циљ његове политике био “зауставити серију геноцида” којој је муслимански народ изложен стољећима. Своје обећање поновио је и у говору на самиту Организације исламске конференције у Казабланци 13. 12.1994.: „Ми ћемо, са Божијом помоћи, коначно зауставити серију геноцида против муслиманскога народа која је почела прије три стољећа.“

Изетбеговић је сматрао да је пресудна одредница идентитета муслиманскога народа ислам, односно да Муслимани нису нација, него примарно вјерска заједница. Такво схваћање идентитета муслиманскога народа кључна је одредница за разумијевање његове политике уставнога уређења БиХ, али и вођења међународне политике. Унитарна муслиманска политика одбијала је све приједлоге уставних рјешења која признају конститутивним народима паритет у власти, односно сувереност. Сваку уставну формулацију о суверености трију конститутивних народа доживљавали су као “геноцидну” јер им је редуцирала право на унитарну државу и оспоравала право на “османско наслеђе”. Наиме, лако се може доказати да је, од самога почетка рата у БиХ, ‘теза о геноциду’ од стране бошњачко-муслиманске елите заступана углавном у облику средства политичке борбе. Како се то може доказати? Тако што је немогуће да су у травњу 1992. већ прикупљени сви докази о почињењу ‘геноцида’ над ‘Бошњацима,’ а управо тада Алија Изетбеговић почиње формулирати идеју о потреби формулирања међународне оптужбе против ‘Србије,’ или ‘(крње) Југославије’ „због злочина геноцида”⁸²

⁸² Транскрипти сједница Предсједништва БиХ, 21. јуни 1991 – 6. мај 1992; часопис *National Security and the Future* 7:3, Загреб: Изетбеговићева изјава у томе смислу на стр. 170).

ИСТИНА О „ТЕНКОВИМА СФОР-а“

Честе и злонамјерне лажи користе се описујући избор Владе Републике Српске на челу са Милорадом Додиком, 18. јануара 1998. године. Бјесомучно понављање да је Додик дошао на власт на тенковима и хеликоптерима СФОР-а, демантује истина о ноћи 17/18. јануар 1998. године. Тадашњи посланик у Народној скупштини Републике Српске, Фрањо Мајданцић, дао је интервју новинару Дарку Момићу. У тексту пише:

„Милорад Додик, актуелни предсједник Републике Српске, на власт је први пут дошао прије двије деценије, односно 18. јануара 1998. године, када је добио мандат за састав Владе РС. Потпуно заборављен је и тадашњи посланик Странке за БиХ Фрањо Мајданцић који је донио пресудни 42. глас за избор Милорада Додика за првог не-СДС-овог предсједника Владе Републике Српске. Овај 84-годишњи доктор електротехничких наука живи у Загребу, гдје ужива у „мировини“ и готово никако се није оглашавао у јавности. И данас кружи легенда о томе да су га на фамозну сједницу Народне скупштине у бурној ноћи између 17. и 18. јануара 1998. године довели припадници СФОР-а хеликоптером. Мајданцић се присјећа те бурне ноћи између 17. и 18. јануара 1998. године и чувене сједнице Народне скупштине на којој је Милорад Додик изабран за предсједника Владе Српске, па каже:

– Та сједница је почела као редовна и нормална, а на дневном реду је био и захтјев за смјену предсједника Народне скупштине Драгана Калинића. Чињеница је да је Милорад Додик својим конструктивним излагањима и аргументима одиграо кључну улогу у томе да обезбиједи 42 гласа за Калинићеву смјену. Чини ми се негдје око 23 часа је изгласана смјена послје чега је сједница прекинута. Посланици СДС-а и радикала који су били против смјене су тада отишли, а ја сам питао да ли могу да идем и ја, јер сам прије тога имао лакшу операцију, па ми је било напорно да сједим у скупштинским клупама. Одобрено

ми је да одем. Возио ме УНХЦР и кренули смо према хрватској граници. Стали смо у један угоститељски објект код Орашја да се освјежимо и попијемо пиће и ту сам на телевизији видео да се позивају народни посланици да се врате у Бијељину, јер се наставља сједница. Замолио сам УНХЦР да ме одмах врате у Бијељину, што су они и учинили и ја сам, чини ми се већ око поноћи поново био у Бијељини. Ту сам затекао опозиционе посланике и чим сам дошао почела је сједница.

- Пуне двије деценије се говори да вас је на ту сједницу довео СФОР и то хеликоптером?!

– То није тачно, није било никаквог хеликоптера. Мене су на сједницу из Загреба својим аутомобилом довели припадници УНХЦР-а, јер сам на руци после операције имао лонгету и нисам могао да возим. Није било ни СФОР-а, ни хеликоптера, то није тачно.⁸³

⁸³ Српска кафе, 7. фебруар 2018.

НЕУСТАВНА ПРОМЈЕНА
ДЕЛТОНСКЕ СТРУКТУРЕ БиХ
УТИЦАЈ НА ПОЛОЖАЈ И ПРАВА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Издавач:
Представништво Републике Српске у Србији
Београд, Булевар деспота Стефана 4/IV

За издавача:
Млађен Цицковић

Превод:
Сања Секуловић-Немчевић

Техничка припрема:
Борислав Максимовић

Штампа:
Штампарија плус
Београд, Церска 72

Тираж:
800

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
341.382(4-12)"1995"
323(497.6)"20"

НЕУСТАВНА промјена дејтонске структуре БиХ : утицај на положај и права Републике Српске / [Представништво Републике Српске у Србији] ; [превод Сања Секуловић-Немчевић]. - Београд : Представништво Републике Српске у Србији ; Belgrade : Representative Office of the Republic of Srpska in Serbia, 2025 (Београд ; Штампарија плус). - 116, 118 стр. ; 25 cm

Насл. стр. приштампаног превода: Unconstitutional change of the Dayton structure of Bosnia and Herzegovina : impact on the position and rights of Republika Srpska. - Текстови штампани у међусобно обрнутим смеровима. - Тираж 800. - Стр. 5-6: Умјесто уводника : на интересу странаца или на Уставу заснована БиХ? / Млађен Цицковић. - Напомене и библиографске референце уз текст.

ISBN 978-86-80248-29-5

а) Дејтонски мировни споразум 1995 б) Република Српска -- Политичке прилике -- 21в в) Босна и Херцеговина -- Политичке прилике -- 21в

COBISS.SR-ID 165510409